

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΛΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.Σ3.Υ1.Φ2.0031

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 127 ΤΕΥΧΟΥΣ

Jean Savant : Αἱ Ἴονιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος.—Λάθη καὶ παραλείψεις.—Μετὰ τὴν καταστροφὴν.—Ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς.—Ματθαῖος δὲ Λεσσέψ.—Αἱ ἐπικλήσεις τοῦ Μωρηᾶ.

Θ. Μ. Λάσκαρι : Ὁ Μέττερνιχ καὶ ἡ Ἐπανάστασις τῆς Λευκάδος.

Δ. Ρώμα : Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ (διάλεξις).

Σπύρου Μινώτου : Πνευματικὴ Ζωή: Ἡ 75τηρίδα τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Ἡ ἴδρυσις Γεν. Διευθ. Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν.—Τὸ Βασ. Θέατρον.—Διάφορα κτλ.

Βιβλιοκρισίαι : Σπ. Μινώτου «Τὸ χρονικὸ μᾶς Πολιτείας» τοῦ Πρεβελάκη. Μαρίνου Σιγούρου «Βιβλιολογία καὶ Βιβλιοθηκονομία» τοῦ Δημ. Μάργαρα, «Ρήγας Βελεστινλῆς» τοῦ Α. Δασκαλάκη, «Γ. Ζαλοκώστα, Ἔργα» τοῦ Κ. Καιροφύλα, «Στοχασμοὶ καὶ Σημειώματα» τοῦ Γ. Α. Μαρκίδη.

Νέα Βιβλία—Ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΕΥΧΟΣ 127

ΕΤΟΣ Γ' 1939

ΔΡΑΧ. 15

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Εἰς τὴν κυρίαν Ἰωάνναν Ζ. Στεφανόπολι ὀφείλω τὴν ἐνθάρρυνσιν διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν καὶ ἐρευνῶν μου ὅπως καὶ τὴν δημοσίευσιν εἰς τὸ *Messenger d' Athènes* τῆς τωρινῆς μελέτης μου περὶ τῶν «Ίονίων Νήσων ἐπὶ Ναπολέοντος».

1934—1939. . . Ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς μου εἰς Γαλλίαν πέρασαν ἤδη περισσότερα ἀπὸ πέντε χρόνια, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐγκύψω εἰς τὴν μελέτην τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ νὰ συλλέξω ὑλικὸν ἀνεκδότων ἐγγράφων, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἠδυνάμην νὰ γεμίσω ὀλοκλήρους τόμους...

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος» ἠθέλησα νὰ δημοσιεύσω εἰς 30 κεφάλαια, ὅ,τι θὰ δῆτε πάρα κάτω. Ἐξ αὐτῶν προκύπτει πόσαι οὐσιώδεις μεταβολαὶ πρέπει νὰ ἐπέλθουν εἰς τὰ μέχρι σήμερον γραφέντα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν μου, συνέλεξα, ἐταξινόμησα, προετοίμασα καὶ ἤρχισα γράφων μίαν σειρὰν ἀπὸ ἐνδιαφερούσας μελέτας (ἐνδιαφερούσας λόγῳ τοῦ ἀνεκδότου περιεχομένου καὶ τοῦ ὄγκου των). εἰς τὰς ὁποίας σκεπεύω, ἐὰν ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψῃ, νὰ ἀφιερῶσω τὸν καιρὸν μου καὶ τὰς δυνάμεις.

Ἴδου ἓνα σχέδιον τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ δημοσιεύσω ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος»:

- Δημοσίαι Ἐκπαίδευσις.
- Ἡ Κέρκυρα ὑπὸ τὴν Αὐτοκρατορίαν.
- Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία καὶ ἡ Γεωργικὴ Ἑταιρεία.
- Κοινωνικὴ Πρόνοια καὶ Φιλανθρωπία.
- Ἐμπόριον καὶ Προμήθειαι.
- Ἡ Ἰόνιος Γερουσία.
- Ὄρησκεύματα.
- Ἡ Δικαιοσύνη καὶ τὰ Δικαστήρια.
- Ἡ Ἀστυνομία.
- Ἡ Διοίκησις.
- Τὸ πολεμικὸν καὶ ἐμπορικὸν ναυτικόν.
- Οἱ Ἄγγλοι καὶ ἡ ἐπιρροή των.
- Ἡ ἀπώλεια τῆς Ἐπτανήσου.

Ἴσως, θὰ πῆ κανεὶς φθάνει. Εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅμως, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λέγωμεν «ἀρκετά»! Πόσας μεγάλας καὶ ἐνδιαφερούσας φυσιογνωμίας ἐνδιαφέρει νὰ ἀναζήσωμεν! Πόσας παραγνωρισθείσας λεπτομερείας, τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ὁποίων εἶναι ἐν τούτοις

κεφαλαιῶδες! Πόσαι ὠραῖαι ἱστορικαὶ σελίδες τῆς Ἐπτανήσου εἶναι καιρὸς νὰ γραφῶσι!

JEAN SAVANT *

* Σημ. Ἰ.Α. Ὁ κ. Jean Savant ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις, ἡ οἰκογένειά του ὅμως καταγεται ἀπὸ τὸ Saint—Jean de Maurienne τῆς Σαβοΐας. Ἐταξίδευσεν καὶ ἐμελέτησεν πολὺ. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἔμεινε ἀπὸ τὸ 1931—1933 ὡς ὑπάλληλος τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας, ἐπισκέφθη ὅμως καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγνώρισε τὸν ἱστορικὸν κ. Σπ. Παππᾶν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐμύησε εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰονίων Νήσων ἐπὶ Ναπολέοντος, κατηύθυνε τὰ πρῶτα του βήματα καὶ τὸν ἐβοήθησε μεγάλως διὰ τῶν συμβουλῶν του.

Ἐπτανήσιακα ἐργασίαι δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Savant ἢ μέλλουσαι νὰ δημοσιευθῶν εἶναι:

— Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος. Τὸ Ναυτικὸν τῆς Κερκύρας. (*Revue Maritime* Φεβρ. 1939).

— Τὸ ὡς ἄνω εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν κ. Ζερμπᾶ καὶ σημειώσεως κ. Στυλ. Λυκούδη. Ἀθήναι 1939.

— Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος. (30 κεφάλαια, δημοσιευθέντα εἰς τὸ *Messenger d' Athènes* (1938—1939), τὸ πρῶτον μέρος τῶν ὁποίων δίδομεν σήμερον εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν.

— Μία καταπληκτικὴ σταδιοδρομία. *Νικόλαος Μυλωνᾶς*.

— Δύο Ἄντιπροσωπεῖαι Ἰονίων εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλήν. (*Revue d' Histoire Diplomatique*, 1939).

— Ἑλληνες στρατιῶται κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν καὶ Αὐτοκρατορίαν καὶ ἥρωες τῆς Ἀνεξαρτησίας.

— Ἐπτανήσιοι πειραταὶ καὶ κουρσάροι.

Πλὴν τῶν ἐργασιῶν του διὰ τὰς Ἰονίους Νήσους, ὁ κ. Savant κατέγινε εἰδικώτερον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον. Ἐδωσε πλείστας διαλέξεις ἐν Παρισίοις περὶ τῆς Α' καὶ Β' Αὐτοκρατορίας, συνεργάσθη δὲ εἰς τὴν *Journal des Débats, Emancipation Nationale, Indépendant, Voix du Combattant* καὶ *Action Française*, ὅπου ἐξακολουθεῖ συνεργαζόμενος.

Ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐργασίας του σημειῶνομεν: 1) *Les Russes* 2) *Les Baltes et Nous* 3) *Une Ambassade persane à St. Pétersbourg* 4) *Ludendorff contre Rennenkampf en 1914* 5) *Un adversaire de Ludendorff. Rennenkampf* 6) *Comment fut écrasée la première révolution bolchevique* 7) *Révelations sur Rennenkampf et la légende de Tannenber* 8) *Corneille et Napoléon*, κ. ἄ.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ κ. Jean Savant ἐνυμφεύθη τὴν Δ)δα Τατιάναν Pawlowna de Rennenkampf, τοῦ ἐπιφανοῦς Ρώσσου στρατηγοῦ, ἡ ὁποία μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μπολσεβίκων κατέφυγε μετὰ τῆς μητρὸς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, λαβοῦσα τὴν Ἑλληνικὴν ὑπηκοότητα. Σημειώτεον ὅτι ὁ πάππος τῆς μητρὸς τῆς ἦτο Ἕλληνας, εἰς δὲ πρόγονος ἐκ πατρὸς τῆς Κας Σαβᾶν ἐπέβλεψεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, διορισθεῖς ἀργότερον Ὑποαυτάρχης τοῦ Ὁθῶνος ἐν Ἀθήναις. Ἡ κόρη τούτου, παιδικὴ φίλη τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἐγένιν ἐπίσης Κυρία ἐπὶ τῶν Τιμῶν.

Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΛΑΘΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΗΨΕΙΣ

Αἱ ἀνεξάλειπτοι ἀναμνήσεις, πού συνδέουν τοὺς Ἕλληνας μὲ τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἐποποιίαν, εὗρον ἐν Ἑλλάδι πολλοὺς ἱστορικοὺς. Δὲν προτιθέμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐδῶ ὅσα ἐξέθεσαν εἰς τὰ διάφορα ἔργα των, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξωμεν, συμφώνως μὲ τὸ πρόγραμμα πού ἐχαράξαμεν, τὰ κενὰ καὶ τὰ λάθη των, ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων ἐκ τῶν Ἀρχείων, τὰ ὁποῖα βλέπουν τὸ φῶς διὰ πρώτην φοράν, εἰς μερικὰς δὲ περιπτώσεις πολὺ σπανίας, διὰ μιᾶς ἐμβριθεστέρως μελέτης.

Ἀνέκαθεν ὅλοι παρεδέχθησαν ὅτι «ἐὰν ὁ Βοναπάρτης ἐπέστρεψεν βιαστικὰ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀφήνων τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀρχηγίαν εἰς τὸν Κλέβερ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς πολιτικὰς εἰδήσεις τὰς ὁποίας τοῦ ἔφερον ἕνας Ἕλληνα λοχαγὸς ὀνόματι Σωτήριος Βούρβαχης».

Δὲν εἶναι ἀκριβές. Ὁ Βούρβαχης οὗτος, πάππος, ὡς λέγουν, τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχης τῆς Δευτέρας Αὐτοκρατορίας, ἀξίζει, βεβαίως, κάποιας μνείας, ὁ ρόλος του ὅμως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου ὑπερβάλλεται ἐδῶ περιέργως. Χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ παραθέσωμεν προσωπικὰ ἐπιχειρήματα, θὰ δώσωμεν ἀπὸ περισσοτέραν μετριοφροσύνην τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φρειδερίκου Masson. Καὶ ἰδοὺ τί λέγει ὁ μέγας οὗτος ἱστορικός, ὁ ὁποῖος εἶναι δύσκολον νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι κάμνει λάθος, εἰς τὸ ἔργον του «Ὁ Ν α π ο λ έ ω ν κ α ἰ ἡ ο ἰ κ ο γ έ ν ε ι ᾶ τ ο υ»¹

«Τὴν 21 Βαντεμιαῖρ (13 Ὀκτωβρίου 1799) διαδίδεται ξαφνικὰ ὅτι ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης, ἐπιστρέφων ἐξ Αἰγύπτου, ἀπεβιβάσθη εἰς Frejus.

» Οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ἡ Ἰωσηφίνα ἐδοκίμασαν τὴν ἰδίαν μὲ τὰ μέλη τοῦ Διευθυντηρίου τῶν Συμβουλίων καὶ ὀλοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἐκπληξιν. Μόνον ὁ Ἰωσήφ ἠθέλησε νὰ τοῦ ἀποστελεῖ ἕνα ἀπεσταλμένον, τὸν Ἕλληνα Βούρβαχην. Ἀλλὰ τὴν 13 Ὀκτωβρίου ὁ Βούρβαχης δὲν εἶχε ἀκόμη ἀφήσει τὸ Παρίσι.

1. Τόμ. I, σελ. 273—274.

Ὁ Βοναπάρτης δὲν ἠδυνήθη ἐπομένως νὰ λάβῃ τὰς πληροφορίας τοῦ ἀδελφοῦ του.

Εἰς τὸ ἔργον του «Ναπολέων Α' καὶ ἡ Ἑλλάς» ὁ Κ. Ράδος, ἐξιστορῶν τὰς σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸν Ναπολέοντα κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου, γράφει τὰ ἑξῆς:

«Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ κλείσωμεν τὰς ἀναμνήσεις αὐτὰς τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐκστρατείας χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν ἕνα γεγονός τὸ ὁποῖον ὤθησε τὸν Βοναπάρτην νὰ μείνῃ μίαν ὀλοκλήρον ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἀκτὴν τῆς νήσου Κρήτης. Ἀπὸ τὸν ναύαρχον Ζουριέν ντε λα Γκραβιέρ παραλαμβάνω τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα:

» Ὅταν ὁ Νέλσον, ἀναχωρήσας ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Πάσσαρο, κατευθύνετο πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὰ πλοῖα μας ἀπὸ μίαν ἔμπνευσιν τῆς Θεῆας Προνοίας ἐξέκλιναν τῆς πορείας των πρὸς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὸ πλέον ἐκτεθεμένον σημεῖον τῆς πορείας¹, εἰς τὸ μέρος ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ διασταυρωθοῦν οἱ δύο στόλοι, συνήντησαν, διὰ νὰ τὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τὸν φοβερόν των ἀντίπαλον, πυκνὴν ὀμίχλην, ἡ ὁποία ἐσκέπασε τὴν Μεσόγειον ἐπὶ πολλὰς ὥρας, ὁμοία μὲ τὰς μυθικὰς ἐκεῖνας νεφέλας, μὲ τὰς ὁποίας οἱ θεοὶ τοῦ Ὀμήρου περιέβαλλον ἐνίοτε τοὺς ἥρωας.»

Ὁ Jurien de la Gravière ἔγραψε πράγματι τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς, τίποτε ὅμως περισσότερον, ἐνῶ ὁ Ράδος διηγεῖται ὅτι δεικνύουν εἰς τὴν Ἱεραπέτραν «τὴν οἰκίαν ὅπου διῆλθε τὴν νύκτα ὁ Βοναπάρτης», λεπτομέρεια τὴν ὁποίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντλήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν Jurien de la Gravière. Πολλοὶ ἱστορικοὶ ἐμελέτησαν τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἰδίως ὁ στρατηγὸς Μπορντῶ, ὁ ὁποῖος τελικῶς δὲν ἀπεφάνθη οὔτε ὑπέρ, οὔτε κατὰ.

Ὅταν ὅμως λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ θρύλος οὗτος τῆς νυκτὸς τῆς Ἱεραπέτρας, τὸν ὁποῖον κανεὶς ἐκ τῶν χρονογράφων πού ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν δὲν ἀνέφερε, πρᾶγμα πού προκαλεῖ ἐκπληξιν, διότι βεβαίως δὲν θὰ παρέλειπαν νὰ τονίσουν τὴν τολμηρὰν αὐτὴν περιπέτειαν—βασίζεται εἰς τὴν παράδοσιν ὅτι οἱ φιλοξενήσαντες τὸν Βοναπάρτην μετὰ τὴν ἀναχωρήσιν του βρῆκαν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἕνα χαρτάκι πού ἔλεγε: «Θέλετε νὰ μάθετε ποιοὺς εἶμαι; Εἶμαι ὁ Ν α π ο λ έ ω ν», θὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπορίαν

μας. Ὁ νικητὴς στρατηγὸς δὲν ἦτο τότε γνωστὸς εἰμὴ μὲ τὸ ὄνομα Βοναπάρτης, ποῦ καὶ ἡ ἴδια Ἰωσηφίνα μετεχειρίζετο κατὰ προτίμησιν ἀντὶ τοῦ μικροῦ ὀνόματος, ποῦ ἦτο ἄγνωστον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τοὺς Γάλλους. Τὸ 1798 τὸ ὄνομα Ναπολέον ἦτο ἄγνωστον εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐνα ἄλλο λάθος ἀνάγεται εἰς τὸν Augereau, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐχαρακτήρισεν ὡς ἑλληνίζοντα. Ἐνας ἑλληνίζων, ἀὐτοῖος ὥθησε τὸν φιλελληνισμόν του κάπως μακρύτερα, ἀπαγαγὼν ἐν Νεαπόλει τὴν ὠραίαν κόρην ἐνὸς Ἑλλήνος ἐμπόρου, ἡ ὁποία ἐγινε κυρία στρατηγοῦ Augereau, γυναῖκα γενναία καὶ ἐξαισία, ἣτις δὲν ἐπαυσε νὰ εἶναι ἐνθουσιώδης Ἑλληνὶς πατριῶτις². Δύσκολον, δεδομένου ὅτι ἡ στρατηγίνα ἦτο τὸ γένος Chavannes, μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας. Ὅσον διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Augereau ὡς (ἑλληνίζοντος), παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀνάμνησις ποῦ ἄφησεν εἶναι ἐνὸς ἀνθρώπου «χωρὶς συνειδήσιν, χωρὶς ἠθικὴν καὶ ἐντιμότητα», ἐνὸς «ἀθλίου παιδιοῦ», ἄνευ σημασίας, ποῦ ἐγεννήθη εἰς μίαν τρώγλην—πρᾶγμα βέβαια διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐπταίε,—καὶ ποῦ ἀπὸ τὰ μικρὰ του χρόνια ἔτρεχε στοὺς δρόμους, ἄνεργος, φίλικος, γεμᾶτος ἐλαττώματα, καὶ εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν ἐστερημένος τελείως μορφώσεως.

Μεταξὺ τῶν φίλων τῆς Γαλλίας ἡ τοῦ Ναπολέοντος Ἑλλήνων, ἐλησμόνησαν νὰ ἀναφέρουν ἐπίσης τὸν Ἀνδρέαν Μουστοξυδην, «ἑλληνιστὴν λίαν διακεκριμένον» κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον Buchon³, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε πολὺ γνωρίσει. Ὁ Κερκυραῖος Ἀνδρέας Μουστοξυδης, ἱστορικὸς τῶν Ἰονίων νήσων, ἦτο ἐπὶ αὐτοκρατορίας ἀνέως γεμᾶτος ἀξίαν καὶ γνώσεις, προτερήματα εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλει τὸν διορισμὸν του τὴν 18 Δεκεμβρίου 1812, ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς τάξεως ἱστορίας καὶ ἀρχαίας φιλολογίας εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν Ἰνστιτούτον τῆς Γαλλίας⁴.

Ἐλησμόνησαν ἐπίσης τὸ ὄνομα τοῦ Κεφαλλῆνος Μυλωνᾶ. Οὗτος ἐγινε γαλλόφοβος, θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ τὸν ἀναφέρουν, καθόσον ἀπεστάλη εἰς Παρισίους τὸ ἔτος IX, ἐξεπαιδεύθη εἰς γαλλικὴν σχολὴν δαπάναις τοῦ Γαλλικοῦ κράτους, διωρίσθη κατόπιν ἀξιωματικὸς, εἰσῆλθε εἰς τὸ ἐν δράσει σῶμα στρατοῦ τὸ εἰσκησθέν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Gouvion Saint — Cyr καὶ ἐπέρασε ἀπὸ τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἰταλίας καὶ κατόπιν

2. Ἔργον προαναφ. σ. 14—15.

3. Voyage dans les Iles Ioniennes, Paris 1911.

4. Moniteur Ionien, Κέρκυρα 12 Ἀπρ. 1813, ἀρ. 16.

εἰς τὴν Δαλματίαν. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἀναλαμβάνων ὑπηρεσίαν... ὑπὸ τοῦς Ἀγγλους, ὡς μυστικὸς πράκτωρ κατὰ τῆς Γαλλίας. Εἰς τὰς Γενικὰς Ἐκθέσεις του, ὁ στρατηγὸς Donzelot δὲν ἀποκρύβει τὸ ἄδικον ποῦ τοῦ ἔκαμεν ὁ Μυλωνᾶς⁵.

Ὁ κ. Σπ. Παππᾶς, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην ποῦ ἔχει γίνεαι διὰ τὴν δευτέραν ἀντιπροσωπείαν τῶν Ἰονίων, μᾶς λέγει:

«Ὁ μακαρίτης Ράδος ἐπιβεβαιώνει ὅτι ἡ Ἀντιπροσωπεία περιελάμβανεν ἐπίσης μερικοὺς ὠραίους ἵππεῖς (πέντε μᾶς γράφει), τοὺς ὁποῖους ἀφοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθεώρησε εἰς τὴν πλατεῖαν Carrousel, κατέταξε, κατόπιν παρακλήσεώς των, εἰς τὴν ἴλην τῶν Μαμελούκων τῆς Φρουρᾶς. Ἀγνοοῦμεν ποῦ ὁ σοφὸς ἰδρυτὴς τοῦ ἱστορικοῦ Μουσείου τῆς Ἑλλάδος ἤυρε τὴν ἀφήγησιν τῆς στρατιωτικῆς αὐτῆς ἐπιθεωρήσεως, ἐκεῖνο ὅμως ποῦ γνωρίζομεν εἶναι ὅτι, ἐὰν εἰς τὸν κατάλογον τῶν Μαμελούκων, ποῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Roustam εἰς τὰς «Ἀναμνήσεις» του, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ράδος ἀναφέρεται, ὑπάρχουν μερικὰ ὀνόματα Ἡπειρωτῶν, οὗτοι θὰ κατετάχθησαν πρὸ τοῦ 1811. Καὶ ὅμως ὁ Αὐγουστος Borpe ἀναφέρει μίαν ἐκθεσιν τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ἡ ὁποία λέγει ὅτι τὴν 21 Ἰουνίου 1813 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισεν ὅπως οἱ τρεῖς ἵππεῖς, τοὺς ὁποῖους προσέφερε τὸ ἀλβανικὸν σύνταγμα καὶ τοὺς ὁποῖους ὁ βαρῶνος Θεοτόκης παρουσίασε εἰς τὸν Ὑπουργόν, καταταχθῶν εἰς τὴν ἴλην τῶν Μαμελούκων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς. Ἀπὸ τὰς διαφόρους αὐτὰς πληροφορίας, φαινομενικῶς ἀντιφατικὰς, προκύπτει ἐν τούτοις ὅτι οἱ ἐν λόγῳ ἵππεῖς ἐφθασαν εἰς Παρισίους πολὺ ἀργότερον ἀπὸ τὴν ἀντιπροσωπείαν καὶ ὅτι ἐκ τῶν πέντε οἱ τρεῖς μόνον, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν διεσώθησαν, πράγματι κατετάχθησαν.»

Εἶναι εὐκόλον νὰ ἐξηγήσῃ κανεὶς τὰ ἀνωτέρω. Δημοσιεύων τὰς «ἀναμνήσεις» τοῦ Roustam, ὁ κ. Παῦλος Cottin δὲν ἔδωσε, ὅπως τὸ δηλώνει, εἰμὴ τὰ ὀνόματα τῶν Μαμελούκων τῶν γεννηθέντων ἐν Ἀνατολῇ, «ἀφῆνων κατὰ μέρος τοὺς Εὐρωπαίους». Εἶναι σφᾶλμα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν ἵππέων δὲν μᾶς διεσώθησαν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀντιπροσωπείας, ὁ Θεοτόκης παρέμεινε. Οἱ Ἰόνιοι γερούσιασταὶ δὲν εἶχον φέρει μαζί τους οὔτε ἵππεῖς, οὔτε ἵππους. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ὅμως τῆς Ρωσσίας, τὸ φλέγον ζήτημα ἦτο ἡ ἀνασύστασις τοῦ ἱππικοῦ τῆς Μεγαλῆς Στρατιᾶς. Ἦτο τὸ 1813. Τὴν 6 Ἀπριλίου 1813, ὁ στρατηγὸς Donzelot ἐπληρο-

5. Πρβλ. π.χ. Rapport Général, 1 Νοεμβρίου 1812.

φέρει τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν Δοῦκα τοῦ Φέλτρ ὅτι, διὰ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Ἴππικοῦ, τὸ ἀλβανικὸν σύνταγμα, μὲ μίαν ὠραίαν χειρονομίαν, προσέφερον αὐθορμήτως τρεῖς ἰππεῖς μὲ πλήρη ἐξάρτησιν, οἱ ὅποιοι ἀπεστάλησαν ἀμέσως εἰς Παρισίους καὶ ἐπαρουσιάσθησαν ἀπὸ τὸν πρόεδρον Θεοτόκην, πού ἐξηκολούθει, ὡς φαίνεται, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ θέλγητρα τῆς πρωτευούσης⁶.

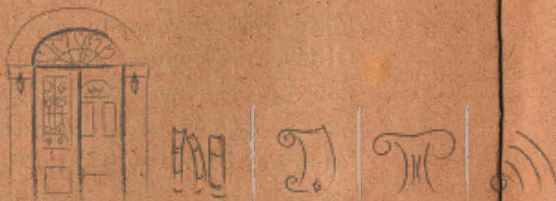
II

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ

Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ

Ἡ Ρωσσία εἶχε νικήσει! Ὁ Ναπολέων, ἐγκαταλείπων τὰ ἀξιοθρήνητα λείψανα τῆς Μεγάλῃς Στρατιᾶς εἰς τὴν τύχην των, δὲν εἶχε μόνον ν' ἀντιμετωπίσῃ εἰς Παρισίους μίαν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν κρίσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ δύσκολον ἔργον τῆς ἀνασυστάσεως μιᾶς στρατιᾶς, μιᾶς νέας «Μεγάλῃς Στρατιᾶς». Ἡ Γαλλία καὶ αἱ ὑποτελεῖς ἐπαρχίαι τῆς ἔδωσαν πάλιν ἄνδρας, ὠργάνωσαν ἐκ νέου ἕνα πεζικόν, ἡ ἀνασύστασις ὅμως τοῦ ἰππικοῦ ἐπραγματοποιεῖτο πολὺ δυσκολώτερον. Ἐὰν ἔλειπαν ἰππεῖς, ἔλειπαν περισσότερον οἱ ἵπποι. Καὶ ἀκόμη περισσότερον τὸ χρέμα διὰ τὴν ἀγορὰν τούτων. Ὁ ἐπανοπλισμὸς τῆς Μεγάλῃς Στρατιᾶς ἦτο τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ διὰ νὰ τὸ λύσῃ ὁ Ναπολέων εἶχε ἀνάγκην τῆς βοήθειας ὄλων. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Γαλλίας συνεισέφερον¹. Καὶ εἶναι εὐχάριστον νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμὴν αἱ Ἴόνιοι νῆσοι δὲν καθυστέρησαν νὰ συνεισφέρουν τὴν ἰδικὴν των. Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ κατάστασις ἐν Κερκύρα, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη αἱ προσφοραὶ ἔφθαναν αὐθορμήτως εἰς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν καὶ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον. Τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν πρωτοβουλίαν ἀνέλαβεν προσωπικῶς ἡ Ἴόνιος Γερουσία, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν ὅλοι, παρὰ τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν τοῦ πληθυσμοῦ². Διεσώθησαν οἱ κατάλογοι τῶν ἐγγραφῶν, αἱ ἐπιστολαὶ καὶ αἱ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα παρακλήσεις νὰ ἀποδεχθῇ τὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον μικρὰς προσφοράς. Ὁ σχετικὸς φάκελλος ἀποτελεῖ ἕνα συγκινητικὸν σύνολον.

Ἡ Γερουσία, λοιπόν, ἔδωσε τὴν πρώτην ὄθησιν. Παρὰ τὴν δεινὴν θέσιν τῶν γερουσιαστῶν, πού εἶχον πτωχύνει καὶ στερηθῆ τῆς περιουσίας των, τὸ Σῶμα τοῦτο προσέφερε 4050 φράγκα. Ὁ Ἕλληνας Ἀρχιεπίσκοπος 2000, ὁ τοπικὸς Διοικητὴς, τὸ δικαστικὸν σῶμα καὶ τὸ Διοικητικὸν 3726, ὁ καθολικὸς κληρὸς 1050, ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῆς

6. Ἀρχεῖα Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, Στρατιὰ Νεαπόλεως καὶ Ἴονίων Νήσων, Ἀλληλογραφία, Δελτίον C 5 16.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΣΣΕΨ

1. Πεβλ. Ἐθνικὰ Ἀρχεῖα, σειρά F 9, δελτία 83-128.

2. De Lesseps, Ὀκτ. 1813, Ἀρχεῖα Ὑπουργ. Στρατ. Στρατιὰ Νεαπόλεως κτλ. C 517.

Ἀστυνομίας 375, ἡ Διαχείρησις τοῦ χαρτοσήμου 366, οἱ καθηγηταὶ τῶν δημοσίων σχολῶν 298 καὶ διάφοροι ὑπάλληλοι τῆς Γενικῆς Διοικήσεως 1023 φράγκα.

Τὰς συλλογικὰς προσφορὰς ἠκολούθησαν αἱ ἰδιωτικαί. Ὁ καταφυγὼν εἰς Κέρκυραν τέως διοικητὴς Λευκάδος Βούρβαχης προσέφερε 180 φράγκα. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας κόμης Σορδῖνα, πλὴν τοῦ ποσοῦ τοῦ ὁποῖον συνεισέφερε μὲ τούς ἄλλους συναδέλφους του, προσέφερε καὶ ὡς αἰδιώτης «Ἕλληνα» 250 φρ. Ὁ Βελλιανίτης ἀπὸ τούς Παξοὺς ἔδωσε εἰς τὸν στρατηγὸν Donzelot δι' ἑαυτὸν καὶ τούς ἀδελφούς του 500 φρ. Ὅσον διὰ τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας, προσέφερε τὸν ὄβολόν του εἰς τὸν Γεν. Διοικητὴν καὶ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον. Ἔδωσε πρῶτα 8.380 καὶ κατόπιν ἄλλα 3.805 φρ. Τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν δώρων τῶν Κερκυραίων πολιτῶν, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπὸ τοῦ πρώην Προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Ζακύνθῳ καὶ κατόπιν Προξένου τῆς Ἰταλίας ἐν Κερκύρᾳ Reinaud προσφερθέντων 500 φράγκων, ἀνῆλθεν εἰς 26.683 φρ. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος φέρεται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν ὑπὸ τῆς Ἰονίου Γερουσίας, τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Κερκύρας προσφερθέντων ποσῶν διὰ τὴν ἀγορὰν ἵππων προωρισμένων διὰ τὴν ἀνασύστασιν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς³.

Μετὰ τούς πολίτας οἱ στρατιωτικοί. Βλέπομεν τὸν ἐκ Ζακύνθου καὶ εἰς Κέρκυραν καταφυγόντα Πέταν νὰ προσθέτῃ 500 φρ., τούς ἀξιωματικούς τοῦ ἑπτανησιακοῦ τάγματος νὰ συλλέγουν 735,36 φρ., τούς Κυνηγούς τῆς Ἀνατολῆς νὰ δίδουν 900 φρ. Μία λαμπρὰ σελὶς τῆς ἱστορίας των, λησμονηθεῖσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἱστορικὸν των! Ἡ ἴλη τῶν ἐφίππων Ἰονίων κυνηγῶν προσέφερε 510,10 φρ.⁴

Εἰς τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑστερήσουν. Ὁ ταγματάρχης Μερκάτης συμμεθεῖξε μὲ 200 φρ., οἱ ὑπολοχαγοὶ Βάρλαμος καὶ Δεφιλίππης 75 καὶ 30 φρ., ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Βαρούχας 25 φρ. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀναφερθοῦν ὅλοι ὅσοι μαζὶ μὲ τούς συναδέλφους τῶν Γάλλους προσέφεραν τὸν κατὰ τὸν μᾶλλον καὶ ἥττον ταπεινὸν ὄβολόν των. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλείψωμεν καὶ τούς ἀξιωματικούς τοῦ Γαλλικοῦ πυροβολικοῦ, Ἰταλοῦς καὶ Ἰονίους, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν 1500 φρ.

Ἡ συνεισφορὰ τῶν Κυνηγῶν τῆς Ἀνατολῆς—ἡ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴ των εἶναι συγκινητικὴ—φέρει

3. 4. 5. Βλ. Ἀρχεῖα, Στρατιὰ Ναπολέοντος κτλ. C 516.

χρονολογίαν 16 Μαρτίου 1813. Τοὺς ἐπρόλαβεν ὅμως τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔδωσε οὔτε λεπτόν. Ἐκαμεν ὅμως εἰς τὸν Ναπολέοντα ἓνα δῶρον πλεον πρωτότυπον. Ἡ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴ του ἔχει οὕτω :

«Μεγαλειότατε. Τὸ Ἀλβανικὸν Σας Τάγμα μακράν, λόγῳ τῶν περιστάσεων, τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου, λυπεῖται ζωηρῶς ὅτι δὲν δύναται νὰ δώσῃ ὑπὸ τὰ βλέμματά σας μίαν μάχην, ἡ ὁποία νὰ ἱκανοποιήσῃ τούς πόθους τῶν ἀναριθμητῶν λαῶν Σας. Οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ σῶμα τοῦτο, πρόσφυγες εἰς τὸ ἔδαφός Σας, ὀφείλουν τὴν ὑπαρξίν των μόνον εἰς τὰς εὐεργεσίας Σας. Τολμοῦν νὰ Σᾶς προσφέρουν, διὰ τὴν φρουρὰν τοῦ ἱεροῦ σας προσώπου, τρεῖς τῶν συμπατριωτῶν των, ἐφίππους, μὲ πλήρη ἐξάρτησιν, ὄπλισμόν καὶ στολὴν κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν προγόνων των.

» Οἱ Ἀλβανοὶ σας, Μεγαλειότατε, σᾶς ἱκετεύουν νὰ μὴ τούς θεωρῆτε ξένους καὶ σᾶς ζητοῦν ὡς χάριν νὰ τούς συγκαταλέγετε μεταξὺ τῶν πλεον πιστῶν, ἀφοσιωμένων καὶ εὐγνώμων ὑπηκόων σας»⁵.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον κατελάμβανε τὸ ἡμισυ τοῦ φύλλου, τοῦ ἑτέρου ἡμίσεως περιλαμβάνοντες τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν, ὑπεγράφετο ἀπὸ μίαν σειρὰν ἑλληνικῶν ὀνομάτων, ὡς Φωκᾶς, Δρᾶκος, Χριστάκης κλπ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεδέχθη τὸ δῶρον τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος. Τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1813, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἔστειλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα μίαν ἔκθεσιν, ἔχουσαν οὕτω :

«Προτείνομεν εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ ἐγκρίνη ὅπως οἱ προσφερθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος καὶ καταταχθέντες εἰς τὴν Φρουρὰν τῶν Μαμελούκων τρεῖς ἵππεῖς διατηρήσουν τὰ ὅπλα των καὶ τὴν στολὴν των.»

Ἴδου ἡ ἔκθεσις τοῦ στρατηγοῦ Clarke:

«Μεγαλειότατε! Ἡ Υ. Μ. ἀπεφάσισε τὴν 21 Ἰουνίου 1813 ὅπως οἱ προσφερθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος τρεῖς ἵππεῖς, καταταχθοῦν εἰς τὴν ἴλην τῶν Μαμελούκων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἵππεῖς ἐφθασαν εἰς Παρισίους ἐπὶ ἀραβικῶν ἵππων. Μοῦ ἐπαρουσιάσθησαν ἀπὸ τὸν βαρῶνον Θεοτόκην, Πρόεδρον τῆς Ἰονίου Γερουσίας. Φέρουν ἄλβανικὴν ἐνδυμασίαν καὶ ἀγαποῦν τόσον τὸν ὄπλισμόν των καὶ τὴν στολὴν των, ὥστε θὰ ἠσθάνωντο τὴν μεγαλυτέραν λύπην ἐὰν ὑπεχρεοῦντο νὰ τὴν ἀφήσουν. Ὁ ὄπλισμός

των καὶ ἡ στολή των ὀλίγον διαφέρουν τῶν Μαμελούκων, δὲν βλέπω δὲ τίποτε τὸ ἄτοπον νὰ γίνῃ δεκτὴ ἢ ἐπιθυμία τῶν τριῶν Ἀλβανῶν. Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ μοὶ γνωρίσῃ ἐὰν ἐπιδοκιμάζῃ τοῦτο»⁶.

Αἱ ἔρευναι ποὺ ἐκάμαμεν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ τρεῖς ὠραῖοι οὗτοι ἱππεῖς ὠνομάζοντο Ἰωάννης Φωκάς, Κώστας Γιάννης, καὶ Λῶλος Νᾶκος⁷.

Ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Χαΐδως, γεννηθεὶς ἐν Πάργᾳ τὸ 1791, ἤτο 1,78 μ. ὕψους, εἶχε τὸ πρόσωπον ὠσειδές, ὀφθαλμοὺς πυρρούς, στόμα μικρόν, μεγάλο μέτωπον, τὴν μύτην χονδρὴν, στρογγυλὸν πώγωνα, μαλλιά καὶ φρύδια μαῦρα. Λοχίας εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα, κατετάχθη εἰς τοὺς Μαμελούκους τὴν 3 Μαΐου 1813, φθάσας τὴν 6 Ὀκτωβρίου καὶ προσληφθεὶς ὡς λοχίας τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὴν 1ην καὶ ἀργότερον εἰς τὴν 12ην Ἴλιν. Ἀπελύθη τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1814.

Ὁ δεῦτερος, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Ἀγγέλας, ἐγεννήθη ἐν Σουλῆ τὸ 1789 καὶ ἤτο ὕψους ἐπίσης 1,78 μ. Παρουσίαζε τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ μὲ τὸν πρῶτον, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ ὅποιοι ἦσαν γαλανοί, τὸ στόμα του ποὺ ἤτο μεγάλο, τὰ μαλλιά καὶ τὰ φρύδια, τὰ ὅποια ἦσαν καστανά, καὶ τὰς τέσσαρας οὐλάς ποὺ εἶχεν εἰς τοὺς κροτάφους. Γεννηθεὶς τῷ 1789, ἤτο δεκανεὺς εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα, καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὄρους καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τὸν πρῶτον, ἀλλὰ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ δεκανέως τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὴν 1ην Ἴλιν, ἀπολυθεὶς τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τὸν πρῶτον. Οὐδεὶς ἐκ τῶν δύο ἀναφέρεται ὡς πολεμήσας.

6. Ἐθνικὰ Ἀρχεῖα DF. IV. 1173.—Ἡθελήσαμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα ἐὰν ὁ A. Borpe διηγῆται αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Ἔδωκε πράγματι ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἔκθεσιν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἐξηγεῖται ὅμως διατὶ δὲν ἀνέφερε τὸν τόσον εὐγενῆ σκοπὸν, ὁ ὅποιος τοὺς παρεκίνησε.

Ὁ Borpe λέγει μόνον (σελ. 25). «Ἀναμένοντες νὰ κριθῇ ἡ τύχη των, οἱ Ἀλβανοὶ ἠθέλησαν νὰ δώσουν ἓνα δεῖγμα τῆς ἀφοσιώσεώς των. Ἡ ἀναφορὰ ποὺ ἀπέστειλαν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν 5ην Μαρτίου 1813 εἶναι περίεργος.»

Οὕτω ἡ ἱστορία εἶναι διαστρεβλωμένη καὶ τὸ κίνητρον τῶν γενναίων δωρητῶν ἠλλαγμένον. Καὶ ὅμως ἀναγράφεται παντοῦ καὶ μάλιστα ὑπογραμμίζεται ὑπὸ τοῦ Στρατηγεῦ Donzelot.

7. Ἀρχεῖα Ὑπ. Στρατ., Mamelucks de la Garde Impériale. Ἀριθμὸς Μητρώου (2 Germinal an X—26 Ἰουλίου 1814), ἀρ. 1-583. Οἱ τρεῖς Ἑλληγες εἶχαν τοὺς ἀριθμοὺς 440, 441 καὶ 442.

Ὁ τρίτος, υἱὸς τοῦ Ἀναστασίου καὶ τῆς Αἰκατερίνης, ἐγεννήθη τὸ 1791 ἐν Ἀργυροκάστρῳ, εἶχε ὕψος 1,76, πρόσωπον ὠσειδές, ὀφθαλμοὺς πυρρούς, στόμα μέτριον, μέτωπον μικρόν, μύτην σιμὴν, μαλλιά καὶ φρύδια καστανόξανθα, πώγωνα στρογγύλον καὶ ὑπ' αὐτὸν μίαν οὐλὴν. Καταταχθεὶς τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τοὺς ἄλλους, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1814, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος τὴν 20 Μαρτίου πλησίον τῆς ἐνδόξου πόλεως Méry, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ναπολέων ἐκληροδότησε διὰ τῆς διαθήκης του ἐν ἑκατομμύριον φράγκα.

Αὕτη εἶναι ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἰονίου εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς. Εἶναι ἀνέκδοτος. Τῆς ἤξιζε νὰ γίνῃ γνωστὴ καὶ νὰ ὑπογραμμισθῇ ὡς ἀπαράμιλλος σελὶς τῶν σχέσεων τῶν Ἰονίων μὲ τὴν Αὐτοκρατορικὴν Γαλλίαν.

III

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΔΕ ΛΕΣΣΕΨ

Ὁ Λεσσέψ ἦτο Αὐτοκρατορικός Ἐπίτροπος τῶν Ἰονίων Νήσων με ἔδραν τὴν Κέρκυραν, ὅπου τὸν ἀπέστειλεν ὁ Ναπολέων μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Julien Bessières. Εἶναι περιέργον νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα τοῦ Φοντενμπλώ τῆς 12 Νοεμβρίου 1807, ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ Λεσσέψ καὶ ὄχι τοῦ Μπεσσιέρ, πού σημειοῦται εἰς τὰ πρακτικά τῆς Γραμματείας τοῦ Κράτους, τὰ διατηρούμενα εἰς τὰ Ἐθνικά Ἀρχεῖα. Τὴν 30 ὅμως Νοεμβρίου ἰ. ἐ. ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Κλάρκ, ἀποστέλλων ὁδηγίας εἰς τὸν στρατηγὸν Μπερτιέ, Γεν. Διοικητὴν τότε τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐπρόσθετε τὸ κατωτέρω ὑστερόγραφον, πού ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Διάταγμα εἶχε τροποποιηθῆ:

«Δὲν πρόκειται διὰ τὸν κ. Λεσσέψ, ἀλλὰ διὰ τὸν κ. Μπεσσιέρ, Γεν. Πρόξενον ἐν Βενετία, ὁ ὁποῖος διωρίσθη αὐτοκρατορικός Ἐπίτροπος ἐν Κερκύρα διὰ τοῦ Αὐτοκρατ. Διατ. τῆς 12 Νοεμβρίου»¹.

Οὕτως ἢ ἄλλως, ἦτο μοιραῖον εἰς τὸν Λεσσέψ νὰ παίξῃ ἕνα ρόλον ἐν Κερκύρα, καὶ δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ ὀλίγον πού ἐπρόλαβε.

*
* *

Ὁ Ματθαῖος Μαξιμιλιανὸς Εὐτύχιος de Lesseps (1773 ἢ 1774 μέχρι 1832), πατὴρ τοῦ διασήμου Φερδινάνδου δὲ Λεσσέψ, ἤρχισε τὸ διπλωματικὸν του στάδιον τὴν 9 Ἰουλίου 1792, ὡς γραμματεὺς πρεσβείας παρὰ τῶ στρατηγῶ Durocher, ἐκτάκτω πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας παρὰ τῶ Αὐτοκράτορι τοῦ Μαρόκου. Ἐπειτα ἀπ' ὀλίγον, ὠνομάσθη πρόξενος ἐν Σαλλέ, ὅπου ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ κάμῃ ἕνα ταξίδι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ ἀπὸ τὸ ταξίδιον αὐτὸ ἀπηλύθυε ἀρκετὰς ἐκθέσεις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

Μετὰ παραμονὴν ἀρκετῶν ἐτῶν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολῆς, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν τὸ Γεν. Προξενεῖον τοῦ Κέρκυρας. Εὐρίσκατο εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὅτε ὁ ἐν Ἰσπανίᾳ πρέσβυς τῆς Γαλλίας τοῦ ἐνεπι-

στεύθη τὴν μυστικὴν ἀποστολὴν νὰ μεταβῇ ἀνεπισήμως εἰς Μαλάγαν, διὰ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν πέντε σκαφῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνεχώρουν διὰ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου εὐρίσκατο τότε ὁ Βοναπάρτης καὶ ὁ στρατὸς του. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς του ἐξησφάλισεν εἰς αὐτὸν τὰς πλέον κολακευτικὰς ἐκφράσεις τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ Ναυτικῶν.

Ἀνακληθεὶς εἰς Γαλλίαν τὸ 1803, ἠμείφθη διὰ τὰς ὑπηρεσίας του, διορισθεὶς διαχειριστῆς τοῦ Γεν. Προξενείου καὶ Ἐπιτετραμμένος τῆς Γαλλίας ἐν Καῖρω καὶ ὀνομασθεὶς ἐν ἔτος ἀργότερον Γενικὸς Πρόξενος. Ἐκ τῶν κόπων ὅμως εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβλήθη κατὰ τὰ διάφορα ταξιδιά του ἀπὸ Καῖρου εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ λόγῳ τοῦ κλίματος ἔπαθε ἀπὸ λιθίασιν. Ἐζήτησε τότε ἄδειαν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν τὸ 1805.

Μὴ εὐρῶν ὅμως εἰμὴ προσωρινὴν ἀνακούφισιν εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἀσθένειάν του, ἐζήτησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν του καὶ λαβὼν τὴν σχετικὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργοῦ, ἐξεκίνησε. Εἰς τὸ Τουρῖνον ὅμως κατελήφθη ἀπὸ μίαν τόσοσιν ὀξεῖαν προσβολὴν, ὥστε ὁ στρατηγὸς Μενού, διοικητῆς τῶν ἐκεῖθεν τῶν Ἀλπεων περιφερειῶν, τὸν ἠμπόδισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξίδιον του, πληροφορήσας σχετικῶς τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἡ θέσις τοῦ ἐν Τοσκάνῃ Προξένου ἦτο κενὴ ἀνέθεσε τὰ καθήκοντα τούτου εἰς τὸν Λεσσέψ, εὐθὺς ὡς ἡ ὑγεία του ἀπεκατεστάθη. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Τοσκάνης, ὁ Λεσσέψ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, ἀπ' ὅπου ἀνεχώρησε διὰ Κέρκυραν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μπεσσιέρ.

Ὅταν ἡ Ἰόνιος Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ 1811 μετέβη εἰς Παρισίους, ὁ κ. Ματθαῖος δὲ Λεσσέψ ἔγραψε μίαν ὥραιαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, κόμητα Bachasson de Montalivet, συνιστῶν θερμῶς τοὺς ἀπεσταλμένους².

«Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ἀντιπροσωπεῖαν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ καταθέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τὰς εὐχὰς καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν πληθυσμῶν τῶν μερῶν τούτων, ὅπως τύχῃ τῆς τιμῆς νὰ παρουσιασθῇ προσωπικῶς εἰς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ προσφέρῃ Αὐτῶ τὰ σέβη της. Τοὺς ὑπεσχέθη ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ γίνουσι εὐμενῶς δεκτοὶ ἀπὸ τῆς Ἐξοχότητά σας, ὅπως ἐκάματε καὶ δι' ἐμέ...»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

2. Fle, 205.— Κέρκυρα, 20 Ἀπριλίου 1811. Τὰ ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, ὑπάρχουν εἰς τὸν αὐτὸν φάκελλον.

1. Af. IV. 1714. B 2.

Ὁ Μονταλιβέ ἐξετίμα πολὺ τὸν Λεσσέψ. Εἰς μίαν σημειώσιν σχετικὴν μὲ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον, ἔγραψεν ἰδιοχειρῶς:

«Νὰ διορισθῆ ἔπαρχος. Θὰ τὸν παρουσιάσω.»

Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Λεσσέψ, ποὺ ἀνεφέραμεν προηγουμένως, ὁ Μονταλιβέ ἐσημείωσεν ἰδιοχειρῶς σύστασιν ὅπως γίνῃ εἰς αὐτὴν μία καλὴ ἀπάντησις, προσθέσας:

«23 Αὐγούστου 1811 — Εἶδα αὐτοὺς τοὺς κυρίους καὶ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν».

*
* *

Ὁ ρόλος τοῦ Ματθαίου Λεσσέψ ἐν Κερκύρα ἀξίζει λεπτομερεστέρας μελέτης. Εἰς τὰ Ἐθνικὰ Ἀρχεῖα τῶν Παρισίων ὑπάρχει φάκελλος, δυστυχῶς ὄχι πλήρης, ὅπου γίνεται λόγος δι' ἐκτάκτους καὶ μυστικὰς δαπάνας, τὰς ὁποίας ἔκαμεν... ὄχι βεβαίως εἰς τὰς νήσους.

Τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1812, ἡ κυρία δὲ Λεσσέψ, τὸ γένος Grivegnée ὁ Λεσσέψ τὴν ἐνυμφεύθη ἐν Μαλάγα τὴν 22 Μαΐου 1801, — «ταπεινὴ δούλη» τοῦ κόμητος δὲ Μονταλιβέ, ἔγραψεν ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, διὰ νὰ εἰσπράξῃ τὰ καταβληθέντα ὑπὸ τοῦ συζύγου της διὰ τὰς ὡς ἄνω δαπάνας: «Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλω εἰς τὴν Ἐξοχότητά σας τὸ ἀντίγραφον μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τὰς καταστάσεις τῶν δαπανῶν ποὺ ὁ κ. Λεσσέψ ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ διὰ νὰ διατηρήσῃ σχέσεις μὲ τὸν Μωρηᾶ...»

Ἡ συνέχεια τῶν ὧσων θὰ ἀναγνώσῃ κανεὶς δὲν εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν ἐπὶ Ναπολέοντος. Ὑπάρχουν εἰς τὸν φάκελλον πολλὰ σημειώματα τοῦ Μονταλιβέ διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Τὰ χαρτιά ὅμως τοῦ Λεσσέψ, αἱ καταστάσεις δαπανῶν καὶ ἡ ἐπιστολὴ του δὲν εὐρίσκονται. Τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1811 ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἔγραφε εἰς τὸν συνάδελφόν του ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν: «Ἐπειδὴ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀρμοδιότητά σας, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀπευθύνω τὴν κατάστασιν τῶν ἐκτάκτων καὶ μυστικῶν δαπανῶν, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἀπὸ τὸν κ. Λεσσέψ...».

Τὰς καταστάσεις ταύτας εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Bassano Maret, Δοῦκα τοῦ Μπασσάνο, γραμματέα τοῦ Κράτους. Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶδε τὴν κατάστασιν τῶν ἐξόδων καὶ τὴν σχετικὴν ἀλληλογραφίαν, διότι κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐσημείωνε εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀρχικόν του «N», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Λεσσέψ νὰ εἰσπράξῃ τὰ δαπανηθέντα.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Λεσσέψ ἕως τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1812 δὲν εἶχε πληρωθῆ, ἀφοῦ ἐπενέβη ἢ σύζυγός του. Ὁ Μονταλιβέ τοῦ ὥρισε μίαν συνέντευξιν, προηγουμένως ὅμως, τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1812, ἔγραψεν εἰς τὸν κόμητα δὲ Σουσσύ, Ὑπουργὸν τοῦ Ἐμπορίου, μὲ τὴν παράκλησιν νὰ ἀνεύρῃ τὰ περίφημα ἔγγραφα:

«Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὰ ὁποῖα παρεδόθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖόν σας, εἶναι πιθανὸν νὰ εὐρίσκωνται καὶ αἱ καταστάσεις τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τῶν Ἰονίων Νήσων κ. Λεσσέψ ἐξόδων διὰ τὴν διατήρησιν σχέσεων μετὰ τοῦ Μωρέως. Τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα ζητοῦνται παρὰ τῆς Κυρίας Λεσσέψ, διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν δαπανηθέντων παρὰ τοῦ ἀρμοδίου πρὸς πληρωμὴν ὑπουργοῦ.»

Τὰ ἔγγραφα βεβαίως δὲν ἀνευρέθησαν, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸν φάκελλον καὶ δὲν δυνάμεθα συνεπῶς νὰ διαφωτισθῶμεν.

Παραμένει ὅμως τὸ ἐνδιαφέρον γεγονὸς ὅτι ὁ Λεσσέψ διετήρει σχέσεις μὲ τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοῦτο εἶχεν ἐκτάκτους καὶ μυστικὰς δαπάνας. Ἴδου διατί, ἐπαναλαμβάνομεν, ὁ ρόλος τοῦ Λεσσέψ ἀξίζει νὰ μελετηθῇ μὲ ὑπομονὴν καὶ διεξοδικῶς.

IV

ΑΙ ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΩΡΗΑ

(Α')

Ἀπὸ ἑνα φάκελλον τῶν Ἐθνικῶν Ἀρχείων, δυστυχῶς ὄχι πλήρη καὶ ἐν μεγάλῃ ἀκαταστασίᾳ, ἐλάβομεν γινῶσιν δύο ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὰς σχέσεις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου Bessières με τοὺς Πελοποννησίους. Τὸ πρῶτον εἶναι μία ἐπιστολὴ γραφεῖσα τὴν 17 Νοεμβρίου 1808 καὶ τὸ δεύτερον τὸ συνοδεῦον αὐτὴν ὑπόμνημα¹. Ἡ ἐπιστολὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν «Ἐνδοξον» Γιακούπ Ἀγᾶ Σαλαχὸρ (ὑπασπιστὴν) τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τὸν Μωρηᾶ, δηλαδὴ τὸν Ἀγᾶ τῆς Γαστούνης. Τὸ δεύτερον ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Χατέμ Ἐφέντη καὶ τὸν Γεώργιον Σισίνην, τὸν ὁποῖον ὁ Γιακούπ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μπεσιέρ μετὰ ἐν λόγῳ δύο ἐγγράφα, ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ πλοίαρχου Κουβαρᾶ καὶ τοῦ Ἀντωνίου Κρασσᾶ.

Διαβιβάζων εἰς Παρισίους ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦ ὑπομνήματος, ὁ Μπεσιέρ προσέθεσεν ἐν σημειώσει ὅτι ὁ πλοίαρχος Κουβαρᾶς, — προφανῶς πλοίαρχος ἐμπορικοῦ σκάφους — ἦτο Κεφαλλὴν καὶ ὅτι «ἐστάθη πάντοτε ἀφοσιωμένος εἰς τὸ Γαλλικὸν κόμμα. Εἶναι αὐτὸς ποῦ μοῦ ἀνήγγειλε πρὸ 7-8 μηνῶν τὴν ἐπιθυμίαν πολλῶν ἀγάδων τοῦ Μωρηᾶ νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί μου».

Αἱ σχέσεις λοιπὸν τοῦ Μωρηᾶ μετὰ τὰς Γαλλικὰς ἀρχάς, κατὰ τὴν δευτέραν κατοχὴν τῶν Νήσων, ἀνάγονται εἰς τὴν πρώτην τριμηνίαν τοῦ 1808.

Διὰ τὸν Κρασσᾶ ὁ Μπεσιέρ ἐπρόσθετεν ὅτι ἦτο ἐπίσης Κεφαλλὴν καὶ ἀπὸ μίαν τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς νήσου. «Εἶναι πολὺ πνευματώδης καὶ με λεπτοὺς τρόπους, δὲν τοῦ ἔχω ὅμως μεγάλην ἐμπιστοσύνην. Τὸν ἐκράτησα εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ τὸν συντήρῳ δι' ἐξόδων μου, ἐν ἀναμονῇ μιᾶς ἀποφάσεως διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Μωρηᾶ».

«Πρὸ πολλῶν μηνῶν — γράφει ὁ Γιακούπ πρὸς τὸν Μπεσιέρ — συνεζητήσαμεν μετὰ τὸν πλοίαρχον Κουβαρᾶ, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν ὡς λίαν ἀφοσιωμένον καὶ πιστὸν εἰς τὸ ἔθνος σας καὶ ἰδιαίτερόν μας φίλον. Τώρα ποῦ ἐπέστρεψεν ἐδῶ μετὰ τὸν Ἀντωνίου Κρασσᾶν, τὸν ὁποῖον ἐκτιμῶμεν πολὺ διὰ τὴν καλὴν του καρδίαν καὶ τὰς γνώσεις του διὰ τὸν τόπον τοῦτον, θέλομεν νὰ σᾶς δειξώμεν τὴν ἐπιθυμίαν μας νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν φιλίαν σας καὶ νὰ ἔλωμεν εἰς ἀλληλογραφίαν μαζί σας, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν οὕτω τὴν εὐνοίαν τοῦ ἔθνους σας καὶ τοῦ Μεγάλου Αὐτοκράτορος Βοναπάρτου.

» Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποστέλλομεν μετὰ τοὺς ὡς ἄνω δύο κυρίους δύο ὑπηκόους μας, ἕνα Τοῦρκον ἐκ τῶν πλέον ἐκτιμωμένων τοῦ Μωρηᾶ καὶ ἕνα Ἑλληνα, ἀπὸ τὴν σημαντικώτεραν οἰκογένειαν ποῦ ἔχομεν εἰς τὴν περιοχὴν μας. Οἱ δύο οὗτοι πράκτορές μας, τοὺς ὁποῖους ἀποστέλλομεν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν Κέρκυραν, εἶναι ὁ Χατέμ Ἐφέντης, πρῶτος μου γραμματεὺς, ἄνθρωπος λογικὸς καὶ σῶφρων, ἀπολαμβάνων ὅλης μου τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τελείως κατατοπισμένος εἰς τὰς ἀπόψεις μου καὶ εἰς ὅ,τι μᾶς ἀφορᾶ. Ὁ δεύτερος κ. Γεώργιος Σισίνης, ἄνθρωπος πλούσιος καὶ ἀπολύτως καλῆς πίστεως, πλήρως κατατοπισμένος ἐπὶ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ὑποθέσεων καὶ προικισμένος μετὰ λαμπρὰς γνώσεις, ὅπως θὰ διαπιστώσετε.

» Μέσω αὐτῶν, τῶν δύο Ἰονίων καὶ τῶν δύο πρακτόρων μου, θὰ βεβαιωθῆτε διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν πόθον μας νὰ διευθύνωμεν τὰς ὑποθέσεις μας μετὰ τὰς συμβουλὰς καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλίας καὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης δυνάμεως. Θὰ πληροφορηθῆτε ἀκόμη ποῖαι εἶναι αἱ δυνάμεις μας, οἱ πόροι μας καὶ αἱ συμμαχίαι μας, πράγματα τὰ ὁποῖα τὰ ἐν λόγῳ τέσσαρα πρόσωπα γνωρίζουν καλῶς.

» Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ὑποδείξετε ἐν Ζακύνθῳ ἕναν ἄνθρωπον εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ τὴν ἀλληλογραφίαν μας. Δι' ὅ,τι θὰ ἠθέλατε νὰ μοῦ ἀνακοινώσητε μὴν ἔχετε ἐμπιστοσύνην καὶ μὴ δώσετε καμμίαν πίστιν εἰς τοὺς Ἑλληνας τῶν Νήσων, ἐκτὸς τῶν δύο ποῦ σᾶς ἀποστέλλω εἰς Κέρκυραν. Οὗτοι ἦλθαν πλειστάκις εἰς τὸν Μωρηᾶ δι' ἀτομικὰς των ὑποθέσεις καὶ δύνανται νὰ ξανάρχωνται ἐπίσης συχνά, ὅταν θέλουν, χωρὶς νὰ προκαλέσουν καμμίαν ὑποψίαν.

» Σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἡ ἐπιθυμία μας εἶναι νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τοῦ σκληροῦ ἐχθρόν μας, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ἰδικὸς σας. Ὑποδείξατέ μας τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν. Ὅσον δι'

ἡμᾶς θὰ ἐκτελέσωμεν ὅ,τι θὰ μᾶς εἰπῆτε με σταθερότητα, θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.

» Τὸ καλύτερον, πλουσιώτερον καὶ εὐφορώτερον μέρος τοῦ Μωρηᾶ εἶναι εἰς χεῖρας μας, καὶ παρὰ τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν τοῦ ἐχθροῦ μας νὰ τὸν κατακτήσῃ ἐξ ὀλοκλήρου, δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ, γνωρίζων τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά μας.

» Ἡ οἰκογένειά μας ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἐμέ, τὸν Ἀλῆ Φαρμάκη, ἀδελφόν μου, τὸν Χασέμ Ἀλῆ Ἀγᾶ, γαμβρόν μου, τὸν Σεῖδ Ἀγᾶ, γαμβρόν μου καὶ τοὺς Χατέμ Ἀγᾶ καὶ Ἀτζῆ Ἀγᾶ, συγγενεῖς μου. Ἔχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας τὴν Γαστούνην, Πύργον, Φανάρι, Καρύταινα, Λάλλα καὶ Καλάβρυτα, με ὅλας τὰς γαίας καὶ τὰ χωριά πού ἀνήκουν εἰς τὰς πόλεις ταύτας.

« Οἱ φίλοι με τοὺς ὁποίους ἔχομεν συμμαχήσει καὶ οἱ ὅποιοι θὰ σᾶς δώσουν ὄρκον φιλίας, εὐθὺς ὡς τὸ θελήσετε, εἶναι: εἰς Βαρδανιὰν ὁ Μουσσᾶ Ἀγᾶς, εἰς τὴν Μονεμβασιάαν ὁ υἱὸς τοῦ Χασσάμ Βέη, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Βεζύρης, εἰς τὰς Πάτρας ὁ Σαῖδ Ἀγᾶς καὶ ὁ Σιλ Ἀγᾶς καὶ εἰς τὴν Κορώνην ὁ γαμβρός μου, πού εἶναι ἐκεῖ Βέης.

» Θεωρῶ περιττὸν νὰ σᾶς εἶπω πόσον εἶναι ἀναγκαῖον ἡ ἀλληλογραφία μας νὰ τηρηθῇ μυστικῆ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Μία λέξις ἢ μία ἐπιστολὴ πού θὰ ἐφθάνεν εἰς τὸν ἐχθρόν μας, θὰ μᾶς κατέστρεφε. Ἀναμένομεν με ἀνυπομονησίαν τὴν ἀπάντησίν σας καὶ θὰ κάμωμεν ὅ,τι θὰ μᾶς πῆτε με ταχύτητα καὶ πειθαρχίαν. Ὑγιαινέτε καὶ εὐτυχεῖτε.

Ὁ εἰλικρινὴς σας φίλος

ΓΙΑΚΩΒΙ ΑΓΑ

* *

Τὸ ὑπόμνημα ὠμίλει διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ Μωρηᾶ, τὰ δεινὰ του καὶ τὴν «ἀτιμίαν» καὶ «φρικτὴν τυραννίαν» τοῦ Βελῆ Πασσᾶ ὁ ὁποῖος «με κάθε ἄτιμον μέσον ἀπὸ διετίας ἐτράβηξεν ἀπὸ τὸν Μωρηᾶ περισσότερον ἀπὸ 30.000 πουργιά (20.000.000 τότε φράγκα) περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι συνήθως πέρνουν οἱ Βεζύρηδες τοῦ Μωρηᾶ...»

Τὸ ὑπόμνημα ὠμίλει ἀκόμη διὰ τὰς «ἀτιμώσεις» καὶ «διαφθορὰς τῶν κορασίων καὶ ἐφήβων καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Τούρκων». Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐκλείνε τὰ μάτια.

«Καταβεβλημένοι ὑπὸ τὸ βάρος τόσων συμφορῶν καὶ μὴ ἐνδύμενοι νὰ ἀναμείνουν καμμίαν ἀνακούφισιν ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν Πύλην, οἱ κάτοικοι ὅλου τοῦ Μωρηᾶ ἰκετεύουν τὸν Μέγαν Αὐτοκράτορα

τῶν Γάλλων νὰ τοὺς λυπηθῇ, τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς πιέσεις τοῦ τυράννου των καὶ τοὺς θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, βέβαιοι ὅτι οὕτω θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν, πού ἀπολαμβάνουν ὅλοι οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του λαοί».

Τὸ ὑπόμνημα ἐζήτει νὰ γίνῃ σεβαστὴ ἢ θρησκείαι, τὰ ἦθη καὶ μερικὰ ἄλλα προνόμια.

« Ἀπὸ τοῦδε οἱ Ἀγάδες τοῦ Μωρηᾶ προτείνουν νὰ συγκροτήσουν ἓνα Σῶμα Στρατοῦ ἐκ 4000 ἀνδρῶν διὰ νὰ ἀμυνθοῦν κατὰ τοῦ Βελῆ Πασσᾶ, τὸ ὁποῖον Σῶμα νὰ ἐνωθῇ με τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποβιβασθοῦν εἰς τὸν Μωρηᾶ, διὰ νὰ τὰ βοήθῃ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. Σκοπεύουν ἀκόμη νὰ δώσουν εἰς ἕκαστον στρατιώτην τοῦ σώματος τούτου 35 γρόσια τὸν μῆνα (48 περίπου φράγκα) διὰ μισθὸν καὶ τροφήν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἀφαιμάξεις εἰς τὰς ὁποίας τοὺς ὑπέβαλε ὁ Βελῆς Πασσᾶς ἐξήντησαν τοὺς πόρους των, παρακαλοῦν τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ εὐδοκήσῃ νὰ πληρώσῃ αὐτὰ τὰ ἔξοδα ἀπὸ τὸ Αὐτοκρατορικὸν Θεσαυροφυλάκειον, ἀπὸ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀποστείλῃ ὁ ἐν Κερκύρα Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος ἀντίγραφον τῆς παρούσης, ὑπογεγραμμένης καὶ σφραγισμένης ἀπὸ ὅλους τοὺς Μπέηδες καὶ Ἀγάδες τοῦ Μωρηᾶ, οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γιακούπ Ἀγᾶ.»

Οἱ Ἀγάδες τοῦ Μωρηᾶ ἠλπίζαν νὰ ἔχουν τὸ ἀργότερον μετὰ τρεῖς μῆνας εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα. Ἐν περιπτώσει ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ αἰτήματά των δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνουν δεκτὰ ἀπὸ «κάποιο μεγάλο ἐμπόδιον», θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἰδοποιηθοῦν τὸ ταχύτερον, «διὰ νὰ φροντίσουν, εἰ δυνατὸν, δι' ἄλλου τρόπου διὰ τὴν ἡσυχίαν των καὶ τὴν ἀπολύτρωσίν των.»

« Ἐν πάσῃ περιπτώσει — ἔλεγον τέλος — παρακαλοῦμεν εὐσεβάστως τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, τὸν Μέγαν Αὐτοκράτορα, νὰ μᾶς τιμήσῃ μ' ἓνα του εὐνοϊκὸν βλέμμα καὶ νὰ μᾶς ἐνδυμηθῇ. Ὅσον δι' ἡμᾶς δὲν θὰ παύσωμεν ποτὲ νὰ ἀπευθύνωμεν τὰς προσευχὰς μας πρὸς τὸν Ὑψιστον καὶ τὰς πλέον ἐνθέρμους εὐχὰς μας διὰ τὴν ὑγείαν, εὐτυχίαν καὶ ἀσφάλειάν του.»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΕΟΥΡΓΙΑΝ

Λυπούμεθα μεγάλας διὰ τὰ κενὰ τοῦ φακέλλου τούτου, ὁ ὁποῖος μᾶς προσέφερε τὰ δύο ταῦτα ἔγγραφα καὶ ὁ ὁποῖος θὰ ἔφερεν εἰς φῶς ἄγνωστα πράγματα, ἐὰν δὲν παρουσίαζε τὰ ἐν λόγῳ κενὰ.

V

ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΩΡΗΑ

(B')

Ἐκτὸς τῶν δοκουμένων τὰ ὁποῖα ἐσημειώσαμεν, πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ἐκεῖνα ποὺ ἀνεκαλύψαμεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν καί... εἰς μίαν ἀποθήκην του.

Μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἐκθέσεων τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου Μπεσσιέρ εἶναι μία τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1809, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπενοθυμίζει εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 144 ἐπιστολῆς του ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ τοῦ ἀναγγείλῃ τὴν προσεχῆ ἀφίξιν ἑνὸς ἀρχηγοῦ τῶν Μανιατῶν, προσθέτων ἤδη ὅτι ὁ ἀρχηγὸς οὗτος ἔφθασεν πράγματι εἰς Κέρκυραν «*Εἶναι ὁ πολέμαρχος Μαυρομιχάλης, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἐξ ὀνόματος ὄλων τῶν ἄλλων νὰ ζητήσῃ προστασίαν τῆς Μεγαλειότητός του. Μᾶς ζητεῖ μπαροῦτι καὶ σφαῖρες καὶ προσφέρεται νὰ ὑψώσῃ τὴν γαλλικὴν σημαίαν, καὶ νὰ δηλώσῃ ἐκ μέρους των ὅτι εἶναι ὑπὸ τὸν Αὐτοκράτορος...*»

Μπαροῦτι καὶ σφαῖρες... Ἦσαν πράγματα Ἑλληνικά!... Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 144 ἐπιστολῆς του, ὁ Λεσσέψ εἶχε μεταβιβάσει εἰς τὸν ὑπουργὸν, μετ' ὑπ' ἀριθμὸν 128 (Κέρκυρα, 16 Ἰουλίου, 1809) τὰς ἀκολούθους πληροφορίας σχετικῶς μετὰ τὸν Μαυρομιχάλην.

«*Εἰς τῶν ἐλεγκτῶν τοῦ χαρτοσήμου κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς Κύθηρα ἦλθε καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Μάνην. Τὸν εἶχα ἐπιφορτίσει νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ τούτου. Ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν ταύτην μετὰ τὴν πρέπουσαν φρόνησιν. Ὡς Γάλλος, ἔτυχεν εἰς Μάνην τῆς φιλικωτέρας ὑποδοχῆς. Ἐμείνε τέσσαρας ἡμέρας, λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας ὄλων τῶν ἀρχηγῶν νὰ τὸν φιλοξενήσουν ὁ καθεὶς μετὰ τὴν σειράν του. Τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει δεκαπέντε ἀρχηγούς ἐξαρτωμένους ἀπὸ ἕνα Βέη. Ἐλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς ἴδῃ σχεδὸν ὄλους. Ὅσοὺς εἶδε τὸν ὑπεδέχθησαν λαμπρὰ. Ὁμολογεῖ ὅτι τὴν καλὴν αὐτὴν ὑποδοχὴν*

ὀφείλει εἰς τὰ ἀνακοινωθέντα τοῦ στρατοῦ μας. Συνεχίζω νὰ τὰ τυπῶν ἑλληνιστὶ καὶ νὰ τὰ διαδίδω ἀφθόνως εἰς Ἀλβανίαν, Ἑλλάδα καὶ Ἀρχιπέλαγος. Κυκλοφοροῦν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μάνης καὶ ἀποτελοῦν τὸ θέμα τῆς ὀμιλίας τοῦ φιλοπολέμου τούτου λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πάθος διὰ τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀναζωπυροῦται μετὰ τὴν ἀφήγησιν τῶν θριάμβων τῶν ὄπλων μας καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος.

»*Εἰς τὸν Ἐλεγκτὴν ἔγιναν ἐμπιστευτικαὶ ἀνακοινώσεις ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν Ληγουράκη καὶ τοῦ Γληγόρη καὶ Πετρούλη Μαυρομιχάλη, ποὺ εἶναι ἀνεψιοὶ τοῦ Βέη τῆς Μάνης. Τοῦ εἶπαν «ὅτι δὲν ἐπερίμεναν πλέον τίποτε ἀπὸ τοὺς Ῥώσους, ἀλλ' ὅτι ἤλπιζαν τὰ πάντα ἀπὸ τοὺς Γάλλους. Προσέθεσαν ὅτι, ἂν ἔφθανε ἕνας συγγενῆς των, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζουν ὡς προδότην τῆς πατρίδος, διότι εἶναι μετὰ τὸ μέρος τοῦ Βελῆ πασσᾶ, καὶ ἐπετύγχανε τὸ Μπεηλίκι τῆς Μάνης, μόλις θὰ ἠπειλοῦντο, θὰ ὑψωναν ἀμέσως τὴν Γαλλικὴν σημαίαν. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουν ἐπαρκεῖς δυνάμεις, ὅχι μόνον διὰ νὰ ἀμυνθοῦν ἐναντίον τοῦ πασσᾶ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν. Τοὺς λείπουν ὅμως πολεμοφόδια. Ὁ ἀρχηγὸς Μαυρομιχάλης ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγῃ εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κέρκυραν διὰ νὰ κάμῃ προτάσεις ἐν ὀνόματι ὄλων τῶν ἀρχηγῶν.»*

»*Θὰ ἴδῳ τὸν ἀρχηγὸν τοῦτον, θὰ μάθω ποῖοι εἶναι οἱ πόθοι, τὰ σχέδια καὶ τὰ μέσα τῶν Μανιατῶν καὶ θὰ σπεύσω νὰ ἐνημερώσω τὴν Ἐξοχότητά σας. Οἱ ἴδιοι ἀρχηγοὶ ἔδειξαν εἰς τὸν ἐλεγκτὴν ἕνα ὠραιότατον ἄγαλμα μαρμάρινον, καλῶς διατηρημένον, τὸ ὁποῖον εὗρέθη πρὸ τριῶν μηνῶν ἐκεῖ καὶ τὸ ὁποῖον πιστεύουν ὅτι παριστᾷ ἕνα Λεωνίδα ὄρθιον. Ὁ Διοικητὴς τῆς Μάλτας τοὺς προσέφερε ἕνα ποσὸν ἀξιόλογον, ἀλλ' ἠρνήθησαν νὰ τὸ δώσουν. Λέγουν ὅτι θὰ ἀεπροτιμοῦσαν νὰ τὸ παραχωρήσουν εἰς τοὺς Γάλλους μετὰ τὰ μισὰ λεπτά.» Ἐλπίζουν ἀκόμη νὰ λάβουν τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸ προσφέρουν εἰς τὸν Ἐλευθερωτὴν τοῦ Μωρέως, ὄνομα μετὰ τὸ ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἐκ τῶν προτέρων τὸν ἥρωα, πρὸς τὸν ὁποῖον σήμερον στρέφονται οἱ πόθοι των καὶ αἱ ἐλπίδες των.»*

Εἰς Κέρκυραν ὁ ἀρχηγὸς Μαυρομιχάλης ἐπέδωκεν εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον ἐπίσημον αἴτησιν, ἣν οὗτος διεβίβασεν εἰς Παρισίους, διὰ νὰ τὴν ἔχῃ ὑπ' ὄψει τοῦ Ὁ Αὐτοκράτορος. Ἰδοὺ τὴν:

ἸΑΚΩΒΟΣ ἩΨΙΔΗΣ
 Αὐτοκράτορες Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου, ἀξίου τοῦ θαυμασμοῦ καὶ
 ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ὀλοκλήρου τῆς ὑψηλῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῶν δυστυχῶν
 Ἑλλήνων, πιεζομένων ὑπὸ τὸν μισητότερον ζυγόν, ἠνάγκασαν τοὺς

κατοίκους τῆς Μάνης καὶ τῆς πατρίδος μου Σπάρτης νὰ ἐκθέσουν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας, κύριε Αὐτοκρατορικῆ Ἐπίτροπε, τὰ βάσανα ποὺ ὑποφέρουν.

»Ὁ ὑπογεγραμμένος ταπεινότερος καὶ πιστότερος δοῦλος τῆς Ἐξοχότητός σας Πέτρος Μαυρομιχάλης, γενικὸς διοικητῆς τῶν ἰσχυροτέρων θέσεων τῆς Μάνης, ἀπόγονος μιᾶς τῶν οἰκογενειῶν, τῶν πλέον διακριθεισῶν ἐπ' ἀνδρεία, οἵαι τοῦ ἀρχηγοῦ Γεωργούτση καὶ ἀρχηγοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων μας, ἐξελέγη καὶ ὑπεδείχθη κοινῇ συμφωνίᾳ καὶ ὁμοφώνως ὑφ' ὅλων τῶν ἐπισκόπων, βέηδων, ἀρχηγῶν καὶ τέλος ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Μάνης πληρεξούσιός των.

»Ἐπιφορτισμένος ὑπὸ τοιαύτην ιδιότητα, ἔρχομαι νὰ ἀνανεώσω, Κύριε Αὐτοκρατορικῆ Ἐπίτροπε, τὴν βεβαιότητα τῆς ἀφοσιώσεως μας πρὸς τὴν Γαλλίαν, τὴν ὁποίαν ἀπεδείξαμεν ἀπὸ τριακονταετίας τόσον ὁ πατήρ μου ὅσον καὶ ἐγώ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν ἀποδεικτικῶν τοῦ Γενικοῦ προξένου τῆς Γαλλίας εἰς τὸν Μωρητᾶ.

»Οἱ κάτοικοι Μάνης καὶ Σπάρτης, πάσης τάξεως, κινούμενοι ἀπὸ τὸν ἴδιον ζῆλον, ἐρχόμεθα νὰ θεθῶμεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν προστατευτικὴν αἰγίδα τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου. Ποθοῦντες ὅλοι νὰ χύσωμεν καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μας, ὑπὸ τὸν θριαμβεύοντα ἀετόν του, ζητοῦμεν ταπεινῶς ὅπως ἡ Μεγαλειότης του εὐδοκήσῃ καὶ μᾶς παράσῃ τὴν εὐμένειαν του, τὴν προστασίαν του καὶ τὴν βσῆθειάν του. Ἡ Μεγαλειότης του ἔτεινε πάντοτε χεῖρα βοήθειας εἰς τοὺς ἀδυνάτους. Τὸν παρακαλοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑψώσωμεν εἰς τοὺς λιμένας μας καὶ τοὺς πύργους μας τὴν περιφανῆ σημαίαν τῆς Μεγαλειότητός του, μόλις ἤθελε μᾶς δώσει τὴν διαταγὴν. Ζητοῦμεν ἐπιείκειαν νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ κυβερνώμεν τὸν τόπον μας, ὑπαγορεύων εἰς ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμούς, οὓς ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν. Τὰ ἀξιώματα, αἱ θέσεις, αἱ ἀποδοχαὶ καὶ αἱ ἀμοιβαί, ποὺ θὰ ἔχουν τὰ πρόσωπα ἅτινα θὰ διακριθοῦν εἰς κατορθώματα, θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα.

»Βεβαιοῦμεν καὶ εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ δώσωμεν ὅλας τὰς ἐγγυήσεις ποὺ θὰ ἠθέλατε διὰ τὴν ἀπαραβίαστον πίστιν μας πρὸς τὸν λαμπρὸν Αὐτοκράτορα καὶ σωτῆρα μας.

»Θεωροῦμαι εὐτυχῆς, Κύριε Αὐτοκρατορικῆ Ἐπίτροπε, ὅτι εἶμαι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ ὄργανον καὶ ὁ ἐγγυητῆς τῶν συμπάτριω- τῶν μου. Σᾶς ζητῶ ἐξ ὀνόματός των τὴν βοήθειαν ποὺ χρειαζόμεθα, διὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας ἐναντίον τῆς ἀρπακτικότητος καὶ τῆς τυραννίας τοῦ Βελῆ πασσᾶ. Προσφέρομαι, ἂν ἡ ἐξοχότης σας

τὸ εὐρίσκει πρέπον, νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος καὶ νὰ σχηματίσω ἓνα τάγμα Σπαρτιατῶν. Ἐκαστος θὰμισθοδοτεῖται ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ του.

»Θὰ ἦτο ἀναγκαῖον ὅπως μᾶς δώσητε τὰ μέσα νὰ κτίσωμεν ἓνα μικρὸν φρούριον εἰς τὸν λιμένα Cailles, ποὺ μεγάλως θὰ μᾶς ἐχρησίμευε, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠμποδίζαμεν τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, φροντίζοντες νὰ σταθμεύουν εἰς τὸν λιμένα τοῦτον δύο πολεμικὰ πλοῖα ἐξοπλισμένα πρὸς πόλεμον. Ἀναλαμβάνω νὰ συγκροτήσω τὸ πλήρωμα ἐξ ἀνθρώπων ἐμπειρῶν καὶ γενναίων.»

*
**

«Νομίζω ὅτι θὰ ἦτο χρήσιμον νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησίς των, προσέθετεν ὁ Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος Μπεσιέρ, διότι ἐπιβάλλεται διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐπισιτισμὸν τῶν νήσων νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀνεξαρτησία ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀλβανίας τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἔχουν διατηρήσει. Ἐλπίζω ὅτι ὁ κύριος Διοικητῆς θὰ εἶναι τῆς ἰδίας γνώμης καὶ θὰ παράσῃ τὴν αἰτηθεῖσαν ἀρωγὴν. Ὅσον διὰ τὴν προσφορὰν των, εἶναι κάτι ποὺ μόνον ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ ἀποφασίσῃ.»

ΙΑΚΩΒ ΒΕΛΙΟΥ
ΔΗΜ. ΜΟΥΣΤΕΡΑ
ΜΟΥΣΤΕΡΑ
Χάρης, εἰς τὴν εὐγένειαν ἑνὸς ἀρχαιοφύλακος ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν δέκα δοκίμια ληραυνομένη καὶ ἀδιόρθωτα, τὰ ὁποῖα κανεὶς δὲν ἤνοιξε ποτέ. Ὁ ἀνωθοῦν μετὰ ὅλας τῆς 5ης σειρᾶς, καθὼς μᾶς ἐβεβαίωσαν.

2. Ἀρχεῖον Ἰπουργείου Στρατιωτικῶν, Grenier, Κέρκυρα 4.

3. Ἀρχεῖον Ἰπουργείου Στρατιωτικῶν, Στρατιὰ Νεαπόλεως κτλ. C 59.

VI

ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΩΡΗΑ

(Γ')

Ὅμως, ὀλίγους μῆνας πρὶν, ὁ Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος, εἶχε διαβιβάσει εἰς Παρισίους δύο ἐπιστολάς προερχομένας ἀπὸ τὸν Γεώργιον Σισίνην καὶ Γιακούπ Ἀγᾶ. Ἡ πρώτη τοῦ ἄρχοντος τοῦ Μωρέως Γεωργίου Σισίνη, ἐκ Γαστούνης, 6 Μαΐου 1809, εἶχεν ὡς ἐξῆς:

«Ἐλαβα τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γράψω τὴν 7ην Ἀπριλίου εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ κ. Φωσιέ, Διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας Ζακύνθου. Τὴν 17ην Ἀπριλίου 1000 ἄνδρες σταλέντες ὑπὸ τοῦ Βελῆ πασσᾶ, ἠνώθησαν μὲ 200 στρατιώτας ἐξεγερθέντας ἀπὸ τὸν Μουσταφᾶ Ἀγᾶ καὶ ἐβάδισαν ἐναντίον τοῦ ἀνεπιού τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη. Ἡ ἐπιφορτισμένη νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ παράλια φρουρὰ θὰ ἐνωθῆ ἐπίσης μαζί των. Ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης εἶναι κλεισμένος εἰς ἓνα πύργον μὲ 500 ἀνθρώπους, καλῶς ὠπλισμένους, γενναίους καὶ ἀποφασιστικούς.

»Τὴν 21 ἔγινε μία μάχη κατὰ τὴν ὁποίαν 150 Ἀλβανοὶ τοῦ Βελῆ πασσᾶ ἐφονεύθησαν. Ἀπὸ τοὺς φίλους μας μόνον 5—6. Ἡ θέσις πού κατέχουν εἶναι λίαν ὀχυρὰ καὶ δὲν ἔχουν τίποτε νὰ φοβηθοῦν. Θέλουν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ Φαρμάκη ἀνοίγοντες ὑπόνομους. Ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ κατορθώσουν διότι εἶναι τὸ μέρος βραχῶδες. Εἶθε οἱ κάτοικοι τοῦ Μωρέως νὰ λάβουν τὴν ἐπικουρίαν τῆς Γαλλίας διὰ νὰ ἀλλάξουν τουλάχιστον τὸν τωρινὸν Πάσσᾶ των.

»Ἐδῶ ἀναγγέλλουν τὴν ἀφίξιν ἑνὸς σώματος στρατοῦ, προερχομένου ἐκ Ρούμελης, ἀλλὰ δὲν δίδομεν οὐδεμίαν πίστιν. Οἱ Τούρκοι ἔχουν ἀρκετὴν φασαρίαν ἀμυνόμενοι εἰς Ρούμελην κατὰ τῶν Ρώσων, διὰ νὰ στείλουν στρατεύματα στὸν Μωρηᾶ. Ἐλπίζω ὅτι γρήγορα θὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν καὶ ὅτι θὰ ὑπαχθῶμεν εἰς τὴν Γαλλικὴν κατοχὴν. Κατόπιν τῶν διαταγῶν σας προπαγανδίζω τὴν ιδέαν αὐτὴν εἰς τοὺς συμπατριώτας μου, οἵτινες τὴν συμμαρίζονται μὲ ἐνθουσιασμόν. Εἶναι γεμᾶτοι ἐλπίδα ὅτι θὰ γίνουν ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος Ναπολεόντος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΣΙΝΗΣ †

Ἴδου ἡ δευτέρα τοῦ ἐνδόξου Γιακούπ Ἀγᾶ, ἐκ Ζακύνθου καὶ μὲ ἡμερομηνίαν 12 Μαΐου 1809.

«Ἐχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐπιστολὴν πού μοῦ ἐγράψατε τὴν 14 Ἀπριλίου. Ἐχάρην ὅτι ἡ πολύτιμος ὑγεία σας εἶναι καλή. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς διαβεβαιώσεις πού μοῦ δίδετε διὰ τὴν φιλίαν σας. Σᾶς ὑπόσχομαι καὶ ἐγὼ μίαν εἰλικρινεστάτην φιλίαν.

»Ὅταν ἔσχομεν τὴν ἐλπίδα ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐγώ, ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν εὐμένειαν τοῦ μεγάλου σας Αὐτοκράτορος, δὲν ἐλογαριάσαμεν πλέον τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ μας καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν τυραννίαν του. Ἄν ὅλοι οἱ ἀγάδες τῆς οἰκογενείας μου ἠδύναντο νὰ ἐνωθοῦν μαζί μας, ἡ ὑπόθεσις μας ὠρισμένως θὰ ἐθριάμβευε. Ὅπως δὲ ἄποτε, ὁ ἀδελφός μου καὶ οἱ ἄνθρωποι του εἶναι ἀσφαλισμένοι, οἱ δουλιές μας πᾶνε πολὺ καλά, ὅπως, εἶμαι βέβαιος, σᾶς τὸ ἔγραψεν ὁ κ. Κρασσᾶς.

»Ἐχω τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀνάγκην σχετικῆς βοήθειας ἐκ μέρους σας, διὰ νὰ ἐνθαρρύνω τοὺς ὀπαδούς μας. Γράφω καθημερινῶς εἰς τὸν ἀδελφόν μου ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν ὅ,τι μᾶς χρειάζεται διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ὑποθέσεώς μας καὶ ὅτι τὸ ταξίδι μου εἰς Ζάκυνθον θὰ πείσῃ τοὺς φίλους μας.

»Τὰ δυὸ κανόνια, πού ὁ Βελῆ πασσᾶς ἤθελε νὰ μεταχειρισθῶ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἔμειναν εἰς ἓνα ἀγρὸν πλησίον τοῦ Πύργου. Οἱ δρόμοι εἰς τὸ βουνὸ δὲν ἐπιτρέπουν νὰ τὰ φέρωμεν εἰς Λάλα. Εἰδοποιήσατέ με διὰ τὰς εἰδήσεις πού θὰ λάβετε διὰ νὰ τὰς μεταβιβάσω εἰς Μωρηᾶν.

»Οἱ Τούρκοι καὶ οἱ Ἕλληνες εἶναι εἰς μεγάλην κίνησιν καὶ ἐνωμένοι ἐναντίον τοῦ τυράννου. Εἶναι ἔτοιμοι νὰ δράσουν μόλις τὸ θελήσετε. Ἀναμένομεν ὅλοι ἀνυπομόνως τὴν ἀπάντησιν πού θὰ ἔλθῃ ἐκ Παρισίων. Γνωρίσατέ μας αὐτὴν χωρὶς ἀργοπορίαν. Ἐγὼ θὰ σᾶς γράψω ὅ,τι θὰ γίνῃ εἰς τὸν Μωρηᾶ.

»Σᾶς εὐχομαι εὐτυχίαν καὶ ὑγείαν

ΓΙΑΚΟΥΠ ΑΓΑΣ ΣΑΛΑΧΟΡ *

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἶναι ὅτι πρὶν ἀκόμη, τὴν 20 Μαρτίου 1809, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐπίτροπος Μπεσιέρ ὑπεθέσκει εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τὰς προηγου-

ΙΛΑΚΟΠΟΛΙΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
 ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

1. Ἀρχεῖα Ὑπουργ. Στρατιωτικῶν, Grenier, Κέρκυρα Φάκ. ἀρ. 3.

2. Idem.

«Μανθάνω ἐκ τῶν γνωστῶν μου τοῦ Μωριᾶ — τοῦ ἔλεγεν οὗτος κατὰ τὴν ὥς ἄνω ἡμερομηνίαν—ὅτι ὁ Ἀλῆς Φαρμάκης, ἀδελφὸς τοῦ Γιακούπ Ἀγᾶ, εἶναι τὴν στιγμὴν ταύτην ἀποκλεισμένος εἰς ἓνα πύργον ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Βεζύρη, ἀλλ' ὅτι οἱ συγγενεῖς του καὶ οἱ φίλοι, οἵτινες δὲν θέλουν ἀκόμη νὰ γνωσθοῦν τὰ σχέδιά των καὶ τὸν ὑποστηρίζουν ἐνόπλιως, θὰ διορθώσουν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μετὰ τὸ χρῆμα. Ἔχουν πάντοτε τὰ ἴδια αἰσθήματα, καὶ δὲν ἀναμένουν εἰμὴ μίαν εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν μας διὰ νὰ ὑψώσουν τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐναντίον τοῦ Βεζύρου καὶ ἐναντίον τῆς Πύλης»³.

*
**

Ἄλλὰ ποία ἦτο ἡ σκέψις καὶ ποῖαι αἱ ἀπόψεις τοῦ Ναπολέοντος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος;

Μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο. Οὐδέποτε συνηντήσαμεν μίαν οἰανδήποτε διαταγὴν, μίαν ὁδηγίαν, εἴτε τοῦ Αὐτοκράτορος, εἴτε τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, πρὸς τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον, ἢ τὸν Γενικὸν Διοικητὴν. Αἱ προσπάθειαι τοῦ Μπεσιέρ ἀπέβησαν μάταιαι; Ἦτο πάντοτε πεπεισμένος ὁ Ναπολέων, καὶ ἦτο εἰλικρινὴς λέγων — ὅταν εὐρίσκετο εἰς πλήρη μῆνα μέλιτος μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Α'. — εἰς τὸν πρεσβευτὴν του Τολστόη ὅτι «δὲν ἔβλεπε καμμίαν ὠφέλειαν διὰ τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὸν διαμελισμὸν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὅτι δὲν ἐζήτηι τίποτε καλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀκεραιότητά της, ὅτι μάλιστα τὸ προετίμα μὴ ἐνδιαφερόμενος ποσῶς διὰ τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὸν Μωρηᾶ, ὅπου δὲν εἶχε νὰ κερδίσῃ, καθὼς ἰσχυρίζετο, παρὰ ἀτυχίας καὶ φροντίδας....⁴

JEAN SAVANT

3. Ἀρχεῖα Ἰπουργ. Στρατιωτικῶν, Στρατιὰ Νεαπόλεως κτλ. G 58.

4. D. Vandal. Ὁ Ναπολέων καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Α', I, σελ. 199.

M. Θ. ΛΑΣΚΑΡΙ

Ο ΜΕΤΤΕΡΝΙΧ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Ἐκ τοῦ σπανιωτάτου τριτόμου ἔργου «Μυστικά ἔγγραφα καὶ ἐπίσημοι πράξεις τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1848» (περὶ τοῦ ἔργου τούτου, δημοσιευθέντος ἐν Carolago τῷ 1851 βλ. τὴν μελέτην τοῦ Καίροφύλα: «Ἡ Αὐστριακὴ κατασκοπεῖα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν», εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἑλληνικά», 4, 1931, σελ. 153 — 172) ἦτο γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπανάστασις τῆς Λευκάδος τοῦ 1819 προυκάλεσεν ἀνησυχίας καὶ ἐν Βιέννῃ. Τῇ 21 Ἰανουαρίου 1820 ὁ Ἰπουργὸς τῆς Ἀσφαλείας Σεδλνίτσκου ἔστειλεν ὁδηγίαν σχετικῶς πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Βενετίας, ἐν αἷς ἀπέδιδε τὴν δημιουργίαν τῶν ταραχῶν ἐν Λευκάδι εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Καποδιστρίου εἰς ἣν μετείχε καὶ ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἢ τελευταία ἐπίσκεψις τοῦ Καποδιστρίου εἰς Κέρκυραν αὐτὸν εἶχε τὸν σκοπὸν, κατὰ τὸν Σεδλνίτσκου. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ φοβεῖται ὁ Ἰπουργὸς εἶναι μήπως ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ καὶ ὁ Καποδίστριας χρησιμοποίησιν διὰ τοὺς σκοπούς των τὸν Μητροπολίτην Μαυροβουνίου ὅποτε θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἐπεκταθοῦν τὰ κινήματα ταῦτα εἰς τὴν (αὐστριακὴν) περιοχὴν τοῦ Καττάρου καὶ τῆς Ραγούζης καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Δαλματίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰπουργὸς συμβουλεῖ τὸν Διοικητὴν νὰ κατάρχη τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Νεράντζη¹ καὶ ἄλλων, ὅπως πληροφορηθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὰ συμβαίνοντα καὶ τὰ τεκταινόμενα καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ ἀπὸ ποῖα πρόσωπα, ἔστω ἀκόμη καὶ Ἕλληνας, θὰ ἠδύνατο ἐν πάσῃ περιπτώσει, καὶ διὰ μεγάλης ἀμοιβῆς, νὰ λάβῃ πληροφορίας»².

Ὡς ἐξάγεται ὁμως ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Αὐστριακοῦ Προξένου, ταγματάρχου von Weiss³, αἱ ἀπροσδόκητοι αὐταῖ

1. Ὁ Ζακύνθιος Σπυρίδων Νεράντζης, φίλος τοῦ Καποδιστρίου, ἦτο πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Βενετίᾳ.

2. Καίροφύλας, σελ. 164. Τὸ ἔγγραφον ἀνεδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Δοκτοῦρα νη, La missione di Gladstone, Κέρκυρα 1869, σελ. 456.

3. Ἀρχεῖα Ἰπουργείου Ἐξωτερικῶν ἐν Βιέννῃ, Staatskanzlei, Konsulate, fasz. 9.

ἐνέργειαι τῆς Αὐστριακῆς Ἀστυνομίας ὀφείλονται εἰς τοὺς φόβους τοῦ Μαΐτλανδ. Ὁ τελευταῖος εἶχε σφόδρα ταραχθῆ μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Λευκάδος καὶ ἤρχισε νὰ βλέπῃ φανταστικούς κινδύνους. Ὑπονοίας εἶχε οὐ μόνον ἐναντίον τοῦ Καποδιστρίου, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ (!) καὶ τοῦ Μητροπολίτου Κετίγνης⁴, ἰδίᾳ ὅμως ἐναντίον τοῦ ἐν Λίσσα τῆς Δαλματίας ἀγγλοῦ ὑποπροξένου Πελόζη. Πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν ἠθέλησεν ὁ Μαΐτλανδ νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν βοήθειαν τῶν Αὐστριακῶν ἀρχῶν. Ἀπέστειλε λοιπὸν εἰς τὴν Αὐστριακὴν πρωτεύουσαν, με ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν παρὰ τῶ Μέρτερνιχ, τὸν ἰδιαιτέρον του γραμματέα Λόρδον Ὁζμπορν καὶ τὸν λοχαγὸν Forbes. Κατωτέρω δίδομεν τὴν ἀπάντησιν⁵ τοῦ Μέρτερνιχ πρὸς τὸν Μαΐτλανδ:

Vienne le 13 Janvier 1820

Monsieur,

N'ayant pas été informé exactement du départ de Lord Sidney Osborne, il ne m'a pas été possible de lui remettre une réponse à la lettre que Votre Excellence m'a fait l'honneur de m'écrire le 27 Novembre 1819. Il aura celui de vous rendre compte en détail du résultat de sa mission et de vous dire que je l'ai mis sur le champ en rapport avec le Président de la Police qui a été autorisé à lui fournir toutes les données qu'il pourrait avoir, tant sur le vice-consul anglais à Lissa, que sur les connexions qui peuvent exister entre les individus qui ont excité les troubles de Sainte-Maure et ceux qui nourriraient l'intention coupable de vouloir en faire naître dans nos provinces riveraines de la Mer Adriatique. Jusqu'à présent nous n'avons à cet égard que des soupçons, mais il n'est parvenu à notre connaissance aucun fait qui soit de nature à nous causer une in-

4. Βλ. περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου καὶ τῆς στάσεώς του κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τὸ ἡμέτερον ἔργον: "Ἕλληνας καὶ Σέρβοι κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς τῶν ἀγῶνας, Ἀθήναι 1936, σελ. 88—96. Ὡς πρὸς τὸν μητροπολίτην Μαυροβουνίου καὶ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ὁ Μαΐτλανδ «craignait qu'ils ne favorisassent sous main les intrigues des Grecs, tant dans les îles Ioniennes que dans nos provinces situées sur la côte de la Mer Adriatique; qu'il y avait enfin des indices qui pouvaient faire craindre qu'il y (ἐν Αὐστρίᾳ) éclatât des troubles.» Ἐγγράφον τοῦ Μέρτερνιχ πρὸς τὸν Weiss, Staatskanzlei, Konsulate, 10, φύλ. 271.

5. Staatskanzlei, Konsulate, 10, φύλ. 279—281.

quiétude fondée, pour la tranquillité intérieure de nos provinces. Cet objet étant au reste d'un intérêt majeur pour nos deux Gouvernements, Votre Excellence peut être assurée que la police autrichienne se fera un devoir d'y vouer la plus sérieuse attention. Elle a reçu l'ordre de surveiller avec le plus grand soin les démarches du vice-consul anglais à Lissa, ses rapports avec les agents russes en Italie et sur les côtes de la Mer Adriatique, et particulièrement les communications qui peuvent exister entre les mécontents des Îles Ioniennes et les Grecs de nos provinces. Nous serons également attentifs aux menées de l'évêque de Montenegro et du Pacha de Jannina et, si nous parvenons à découvrir les fils de cette trame coupable, vous en serez informé sur le champ. Vous connaissez, Monsieur, les rapports intimes de confiance et d'amitié qui existent entre nos deux Cours; ainsi vous pouvez compter entièrement sur notre coopération la plus active dans toutes les mesures de surveillance que vous jugerez utiles ou nécessaires comme nous aimons à compter également sur la vôtre dans tout ce qui pourrait intéresser le Gouvernement autrichien.

» M. de Weiss ne m'a point laissé ignorer que vous l'aviez accueilli avec infiniment de bonté; je vous en fais mes remerciements. J'aime à me flatter qu'il saura se rendre digne de votre confiance.

» Quand à Lord Sidney Osborne et au capitain Forbes j'ai regretté que l'objet de leur mission ne m'ait pas permis de les mettre plus en avant pendant le court séjour, qu'ils ont fait ici, et de contribuer à le leur rendre plus agréable. J'aime toutefois à espérer qu'ils auront été satisfaits de la manière dont ils ont été accueillis et qu'ils se seront convaincus de l'empressement à seconder, toujours et dans toutes les occasions, les vues du Gouvernement britannique.

J'ai l'honneur... etc.»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Ἡ 75ετηρίδα τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου

— Μὲ λαμπρότητα γιορτάστηκε σ' ὀλόκληρο τὴν Ἐπτάνησο ἡ 75ῃ ἐπέτειος τῆς Ἐνώσεως. Στὴ Ζάκυνθο λαμπρὸ πανηγυρικὸν ἐξεφώνησε ὁ Ἰ. Ἰωάννου κ. Ἄγγελος Οἰκονόμου κ' ἐπειτα ἀπ' αὐτόν, ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ κ. Δ. Δάσης. Τὸ ἀπόγευμα στὸ Δημοτικὸ Θέατρο δόθηκε φιλολογικὴ ἔσπεριδα μὲ ὀμιλητὲς τὸν κ. Δημ. Κοριατόπουλο, Διευθυντὴ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου καὶ τὸν Γυμνασιάρχην κ. Παπακωνσταντίνου, ποὺ ἀνέπτυξε τὴ συμβολὴ τῆς Ἐπτανήσου στὴν πνευματικὴν ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ποιητὴς κ. Ἰ. Τσιλιμύγκρας ἀπήγγειλε ποιήματά του καὶ χαριτωμένα ἐπιγράμματα, ὁ κ. Σπ. Γκοῦσκος τὴν ὠδὴ τοῦ Μαρίνου Σιγούρου γιὰ τὰ Ἐφτά Νησιά καὶ δεσποινίδες ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, Παλαμᾶ, Τσακασιάνου κ. ἄ. Τὸ βράδυ δόθηκε πατριωτικὴ παράσταση μὲ τὸ ἔργο τοῦ κ. Σπ. Μαρίνου «Δύο ἔθνη καὶ ἡμέραι». Λεπτομέρειες τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ ὀλόκληρους τοὺς λόγους δημοσίευσαν οἱ ντόπιες ἐφημερίδες «Πρόοδος», «Καθημερινὴ» καὶ «Ζακυνθινὴ φωνή».

— Στὸ Ἀργοστόλι τὸν πανηγυρικὸ ἐξεφώνησεν ὁ Ἰ. Ἰωάννου κ. Ἀποστολίδης. Τὸ ἀπόγευμα ὁ πρεσβυτὴς κ. Β. Παπαδάκης ἔδωσε σὲ πυκνὸ ἀκροατήριον διάλεξιν μὲ θέμα «Ἐθνικὴ Ἰπποσύνη».

— Στὴν Κέρκυρα, ἀπὸ τῆς ἑορτασμοῦ ἦταν λαμπρότατος. Ἐγένον τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν προτομῶν τοῦ Σολωμοῦ καὶ Μαντζάρου, ὅπου μίλησε ἀριστοτεχνικὰ ὁ Ἰ. Ἰωάννου κ. Κορυζῆς καὶ τὸ βράδυ δόθηκε στὸ Δημοτικὸ Θέατρο μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν καλλιτεχνικὴ ἔσπεριδα μὲ μιὰ πατριωτικὴ ἐπιθεώρηση ποὺ γράφηκε ἀπὸ τὸ σκηνοθέτη τῶν θεάτρων τῆς Βιέννης κ. Δέλφο καὶ τὸν κ. Μ. Λάνδο.

— Στὴν Ἰθάκην ὁ ἑορτασμός ἦταν λαμπρότερος, γιὰτι ἔγιναν τὰ ἀποκαλυπτήρια ἀναμνηστικῆς στήλης στὸ μέρος ποὺ βρισκόταν τὸ σπιτὶ ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἐθνικὸς Κυβερνήτης κ. Ἰωάννης Μεταξᾶς. Ὡραῖο πανηγυρικὸν ἐξεφώνησε ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος.

Γενικὴ Διεύθυνσις Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν

— Ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Ἰωάννης Μεταξᾶς δὲν ἀρκέστηκε σ' ὅ,τι ἴσαμε τώρα ἔκαμε γιὰ νὰ προστατεύσῃ τὰ Γράμματα καὶ τὴς Τέχνης. Γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ ἀκόμη μεγαλύτερη ὠθηση, ἴδρυσεν, δίνοντάς τῆς μεγάλην δικαιοδοσίαν, Γενικὴ Διεύθυνση Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, ποὺ τὴν ἐμπιστεύθηκε στὸν ἴσαμε σήμερον Διευθυντὴ κ. Κ. Μπασσιᾶ, ἐχτιμῶντας τὴ φωτεινὴ καὶ γόνιμην ἐργασία, ποὺ γίνηκε ἀπ' αὐτόν μέσα σ' ἕνα χρόνον. Ἐνας νέος ὀρίζοντας ἀνοίγει τώρα, χάρις ἐπὶ τὴν δημοιοργικὴν πνοὴν τοῦ ἐμψυχωτοῦ Ἐθνικοῦ Κυβερνήτου, γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνην. Στὴ Γενικὴ Διεύθυνση τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν ἰδρύεται, ἐξὸν ἀπὸ τ' ἄλλα, καὶ τμηματὶς λαογραφίας, μὲ προορισμὸ «τὴ συστηματικὴ μελέτη, συλλογὴ καὶ διαφύλαξις τῶν κειμηλίων τῆς ἐθνικῆς κληρονομίας, τῶν μέσων, δηλαδὴ, παραγωγῆς καὶ τῶν προ-

ἰόντων τῆς λαϊκῆς τέχνης, τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων, παροιμιῶν καὶ παραδόσεων καὶ ὄλων τῶν ἄλλων πνευματικῶν δημιουργημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.»

Ἡ 60τηρίδα τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παίδων»

Ἡ «Διάπλασις τῶν Παίδων», ἡ πνευματικὴ τροφὸς χιλιάδων Ἑλληνοπαίδων σ' ὅλο τὸν κόσμον, ὁ ἀχώριστος σύντροφος ὀλόκληρων γενεῶν, μῆκε στὸ 61 χρόνον τῆς ἐκδόσεώς τῆς. Ὁ φίλος τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Ἰ. Ἰωάννου κ. Κ. Κοτζιάς, παλῶν καὶ αὐτὸς Διαπλάσσοπουλος, δὲ θέλησε νὰ περᾶσῃ ἀπαρατήρητη μιὰ τέτοια ἱστορικὴ ἐπέτειος καὶ ἀνάλαβεν ὀλοτελᾶ αὐθόρμητα τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς. Πρὸς τὸ σκοπὸν αὐτὸν ἐπισκέφθηκε στὰ Γραφεῖα τῆς «Διαπλάσεως» τὸν Διευθυντὴ τῆς κ. Ν. Παπαδόπουλον καὶ τὸν «Φαίδωνα» (Γρ. Ζενοπούλου) καὶ συνεργάστηκε μαζί τους γιὰ τὸ σχετικὸ πρόγραμμα. Ἀποφασίστηκε νὰ σχηματισθῇ μιὰ μεγάλη ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ, ποὺ τὴν ἐπίτιμην προεδρίαν νὰ παρακληθῶσιν ν' ἀναλάβουν ὁ Διάδοχος Παῦλος καὶ ὁ πρίγκηψ Χριστόφορος, παλῶν καὶ οἱ δυὸ Διαπλάσσοπουλα.

Ὁ κ. Κοτζιάς ἀγόρασε ἐπίσης τρεῖς πλήρεις σειρὲς— δυσεύρετες σήμερον— τοῦ καλοῦ περιοδικοῦ, δυὸ γιὰ τὴν Δημοτικὴν Βιβλιοθήκην Ἀθηνῶν καὶ μιὰ γιὰ κείνην τοῦ Πειραιῶς.

Οἱ Ζακύνθιοι τοῦ Σικάγου

— Ἐξὸν ἀπὸ τὴν γιορτὴν ποὺ διοργάνωσε γιὰ τὴν 50τηρίδα τοῦ κ. Γρ. Ζενοπούλου ἡ Ἀδελφότης Ζακυνθίων τοῦ Σικάγου μὲ τὴν πανηγυρικὴν παράστασιν τῆς Στέλλας Βιολάντη, δυὸ ἄλλες ἑλληνικὲς κοινότητες ἐπὶ τὴν ἴδιαν πόλιν ὀργάνωσαν ἐπὶ τὴν ὄπερα τοῦ Σικάγου ἔσπεριδα μὲ τὸν «Μάρκο Μπότσαρη» τοῦ Παύλου Καρρέρ. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ ἡ Ἀδελφότης Ζακυνθίων ἐτέλεσε ἀρχιερατικὸ μνημόσυνον τοῦ ζακυνθινοῦ συνθέτη. Μπροστὰ στὸ κενοτάφιον εἶχε τοποθετηθῇ ἡ εἰκόνα του, ποὺ βρίσκεται ἐπὶ τῆς Λαϊκῆς Βιβλιοθήκῆς τῆς πόλεως. Στὸ μνημόσυνον μίλησε ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἀδελφότητος φιλογράμματος νέος κ. Χρ. Ἀκτύπης, ποὺ ἄλλοτε ἐξέδιδεν ἐκεῖ τὴν καλὴν ἐφημερίδα «Ζάκανθα», μὲ θέμα «Τί προσέφερε ἡ Ζάκυνθος στὰ νεοελληνικὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνην». Λέγεται πῶς ὁ βαρύντονος κ. Φαρδούλης ἀγόρασε ἀπὸ τὴν κληρονόμον τοῦ Καρρέρ κ. Ἀλβίνα Ρίφιου ὄλες τὴς συνθέσεις του. Τὸ κείμενον τοῦ «Μάρκου Μπότσαρη» προμηθεύθηκε ὁ κ. Φαρδούλης ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ μουσικοῦ Μπεκατώρου ἐπὶ τὴν Ν. Ὑόρκην.

Τὰ 50χρονα τοῦ Γρ. Ζενοπούλου ἐπὶ τὴν «Παρνασσὸν»

— Ὁ φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρνασσὸς» ὀργάνωσε ἐπὶ τὴν αἴθουσάν του λαμπρὰ φιλολογικὴν γιορτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανοῦς καὶ παλαιοῦ τοῦ μέλους κ. Γρ. Ζενοπούλου. Ἀφοῦ προλόγησε ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Ἰ. Ἰωάννου κ. Κ. Μπασσιᾶς ὁ κ. Μαρίνος Σιγούρος μίλησε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ διαπρεποῦς συγγραφέως καὶ ἡ κα. Ἀντιπλοῦς Τερέντσιο διάβασεν τὴς περιφημῆς «Καμπάνες», τὸ «Ἐντεκα χρόνων» κ' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸν «Κόκκινον Βράχον». Συγκινημένος ὁ κ. Ζενοπούλου εὐχαρίστησε γιὰ τὴν τιμὴν ποὺ τοῦκαμε ὁ Παρνασσὸς καὶ μίλησε γιὰ τὸν τρόπον ποῦ γράφηκε τ' ἀριστοτεχνικὰ του. Δίνουμε μερικὰ

ΙΑΚΩΝ ΒΑΡΕΙΩΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣ

ἀποσπάσματα (δλόκληρη τὴν ὁμιλία βλ. στ' «Ἀθηναϊκὰ Νέα» 7 Μαΐου).

«Μπορεῖ, νᾶνοιξα ἢ νὰ ξδειξα ἓνα καινούργιο δρόμο πρὸς τὴν πρόοδο. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ θελῆσω καὶ νὰ τὸ προμελετήσω, χωρὶς νὰ τὸ κάμω σκοπὸ. Ἐγινε ἀσυνείδητα κι ἦρθε μονάχο του.

»Ἐνα μόνο πράγμα στὴ ζωὴ μου ἔκαμα συνειδητὰ: τὴν Τέχνη μου τὴν ἴδια. Χωρὶς νάποβλέπω σὲ μεγάλους σκοποὺς, κοίταζα πάντα, σὰν τεχνίτης, σὰν ἐργάτης, νὰ κάμω τὰ ἔργα μου ὅσο καλύτερα μποροῦσα. Μὲ κατηγόρησαν πὼς πολλὲς φορές χαμήλωσα τὴν τέχνη μου σκόπιμα γιὰ νὰ προσελκύσω τὸ κοινὸ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ τὸ Ἔργο μου εἶνε ἀνισο, ἀποτελεῖται, δηλαδή, ἀπὸ μυθιστορήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ κομμάτια, ἄλλα ἀνώτερα καὶ ἄλλα κατώτερα. Πλάνη! Ὅπως κάθε Ἔργο, πολυχρόνιο καὶ μεγάλο σὲ ὄγκο, καὶ τὸ δικό μου ἔχει βέβαια κομμάτια ἀνώτερα καὶ κομμάτια κατώτερα. Ἀλλὰ μόνον τὸ θέμα τὰ ξεχωρίζει. Ποτὲ ἡ τεχνικὴ, ἡ κατασκευὴ, τὸ ὕφος, ἡ γλῶσσα, ἡ μορφή. Ὅποιοδήποτε θέμα μοῦ ἦρθε νὰ γράψω, ἀπὸ τὸ μικρότερο ὡς τὸ μεγαλύτερο, τὸ ἔγραφα μὲ τὴν ἴδια πάντα εὐσυνειδησία, μὲ τὴν ἴδια φροντίδα καὶ μὲ τὸν ἴδιο κόπο. Ποτὲ δὲν χαμήλωσα τὴν τέχνη μου γιὰ νὰ προσελκύσω τὸ κοινὸ. Μόνον πού τὸ κοινὸ μπορεῖ νὰ γάπησε περισσότερο μερικὰ θέματα μου καὶ λιγώτερο μερικὰ ἄλλα. Ὁ «Κόκκινος Βράχος» ἔκαμε ἑπτὰ ἐκδόσεις, ἐνῶ οἱ «Πλούσιοι καὶ Φτωχοὶ» μόνον μία. Ὁ «Πειρασμὸς» παίχθηκε χίλιες φορές, ἐνῶ τὸ «Ἀνθρώπινο» οὔτε δέκα. Ἀλλὰ τί σημαίνει; Καὶ τὸν «Κόκκινο Βράχο» καὶ τὸν «Πειρασμὸ», πού τράβηξαν τόσο τὸν κόσμον, ἐγὼ τὰ ἔγραφα ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ «Ἀνθρώπινο» καὶ τοὺς «Πλουσίους καὶ Φτωχοὺς». Μὲ τὴν ἴδια εὐσυνειδησία πού ἔγραφα καὶ τὸ τελευταῖο μου μυθιστορηματάκι. Καὶ γι' αὐτὸ, μόνον γι' αὐτὸ, μπορῶ νὰ καυχίμαι. Ποτὲ δὲν ἐπρόδωσα τὴν τέχνη μου συνειδητὰ, ποτὲ δὲν εἶπα: «Στάσου, τώρα θὰ γράψω κάτι γιὰ νὰ τὸ γουστάρη ὁ κόσμος». Naί, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶπα καὶ: «στάσου, τώρα θὰ γράψω κάτι νὰ τὸ γουστάρη ὁ Παλαμᾶς». Κι' αὐτὸ προδοσία θὰ ἦταν. Ὁ τίμιος τεχνίτης κάνει ὅ,τι τοῦ ἔρχεται, ὅ,τι τὸν ἐμπνέει, ὅ,τι αἰσθάνεται, ὅ,τι γουστάρει πρῶτος ὁ ἴδιος καὶ τοῦ εἶναι ἀδιάφορο ποιὸς ἄλλος θὰ τὸ γουστάρει. Δὲν εἶπα καλὰ ἀδιάφορο δὲν τοῦ εἶναι. Καθένας ἐπιθυμεῖ νὰ ἰσχύει τὸ ἔργο του στὸν καθένα. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ξέρη, νὰ τὸ ἐπιδιώκη; νὰ τὸ προμελετᾷ, καὶ πότε νὰ χαμηλώνη τὸν τόνο του γιὰ νὰ ἰσχύει στὸν πολλόν, πότε νὰ τὸν ὑψώνη μὲ τὸ στασιό, ἐκζητημένα, γιὰ νὰ ἰσχύει στὸν λίγον. Ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης δὲν τὸ κάνει αὐτό. Γράφει ὅπως τοῦ ἔρχεται κι' ὅ,τι βγει: μὰ μικρὸ, μικρὸ· μὰ μεγάλο, μεγάλο. Εἶνε φυσικὸς, ἀπροσποίητος, εἰλικρινής, αὐθόρμητος. Στοιχεῖα κάθε ἔργου, κάθε δημιουργίας, εἶνε τὸ συνειδητὸ καὶ τὸ ἀσυνειδητὸ. Τὸ συνειδητὸ μόνον εἶναι στὰ χέρια τοῦ τεχνίτη, τὸ ἀσυνειδητὸ ὄχι· καὶ πάλι, τὸ ἀσυνειδητὸ δίνει τὴν ἀξία καὶ ὀρίζει τὴν θέση τοῦ ἔργου· τὸ συνειδητὸ ποτέ. Γι' αὐτὸ ἀπὸ μικρὲς καὶ μετριόφρονες προθέσεις μπορεῖ νὰ βγῆ καὶ κάτι μεγάλο· ἐνῶ ἀπὸ μεγάλες βγαίνει συχνὰ τὸ μικρὸ.

»Τὸ συμπέρασμα εἶναι πὼς ἀπὸ τὸ ἔργο μου ὅ,τι ἔκαμα γ' ἐγώ, δὲν εἶνε σπουδαῖο: κι' ἂν τυχόν ἔχη καὶ τίποτα σπουδαῖο, αὐτὸ ἔγινε μόνον του, ἢ, ὅπως κάθε τι πού γίνεται μόνον του, τὸ ἔκαμε ἡ Πρῶτη Ἀρχὴ τῶν Ὄντων καὶ τῶν Φαινομένων, ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, τοῦ Ἀνθρώπου—καὶ τοῦ Μυθιστορήματος, καὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῶν πάντων—ὁ Θεός!»

Τὸ τεῦχος Ξενοπούλου

— Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ τεύχους «Ξενοπούλου» ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας διανοούμενους καὶ γενικώτερα ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ ἦταν ἐξαιρετικὴ. Στὴ δημοσίαι συνεδρίαση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν στίς 27 Ἀπριλίου, ὁ Πρόεδρος τῆς κ. Δ.Μπαλᾶνος παρουσιάζοντας τὸ πανηγυρικὸ τεῦχος τῆς «Ίονίου Ἀνθολογίας» μίλησε γι' αὐτὸ ἐγκωμιαστικὰ κι' ἀφοῦ ἀνέφερε τὰ περιεχόμενά του ἐξέφρασε τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τοῦ Σώματος στὸν ἐπιφανῆ Ἀκαδημαϊκὸ.

Μὲ τὴν εὐκαιρία σημειώνουμε πὼς ἡ ὠραία εἰκόνα, στὴ σελίδα 17, τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπη εἶναι ἔλαιογραφία τοῦ καλλιτέχνη ζωγράφου κ. Μίμη Πελεκάση, ὅπως κι' οἱ ἄλλες τρεῖς στὸ ἴδιο τεῦχος.

Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν

Ἀφάνταστη, καταπληχτικὴ ἀληθινά, πρόοδο σημείωσε ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν ὥρα πού ἡ καλλιτεχνικὴ πνοὴ τοῦ Ἑργου κ. Θ. Νικολοῦδη ἀνάλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσή του. Σὰν Ἕλληνας, μποροῦμε σήμερα νὰ ὑπερηφανευοῦμε πὼς ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς μας δὲν ὑστερεῖ κανενὸς ἑυρωπαϊκοῦ. Μουσικὴ, διαλέξεις, παιδικὴ ὥρα, θεατρικὰ σκέτς, ὅλα εἶναι ὅ,τι θὰ ποθοῦσε ποτὲ Ἕλληνας. Μὲ τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ τοῦ σταθμοῦ μας πρέπει νὰ ἐλπίζουμε πὼς θάχουμε γρήγορα κ' ἓναν μεγαλύτερο, πού ν' ἀκούεται κι' ἀπὸ τοὺς ξενητεμένους μας.

Νέες πληροφορίες γιὰ τὸν Φώσκολο

Στὸ «Ἐθνος» (8 Μαΐου) δημοσιεύθηκε τὸ παρακάτω περίεργο σημεῖωμα τοῦ ἀνταποκριτοῦ του στὸ Λονδίνο κ. Καίσαρη:

«Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Βασιλέως τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ Μνημείου τοῦ Φωσκόλου ἐγράφησαν πλεῖστα ὅσα εἰς τ' ἀγγλικὰ φύλλα περὶ τοῦ Ἑλληνοῖταλοῦ τούτου μεγάλου ποιητοῦ καὶ πατριώτου, ὅστις, ὡς γνωστὸν, εἶχεν ἀποθάνῃ καὶ ταφῆ εἰς τὸ Τζίζουικ τοῦ Λονδίνου. Ἡ μετακομιδὴ τῶν λειψάνων του ἐκ Λονδίνου εἰς Φλωρεντίαν ἔγινε μὲ πολλὰς τιμὰς τὸ 1871. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν γραφέντων αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ἀξιοσημείωτα εἶνε ὅσα γράφει ὁ Ἀγγλὸς ἱερεὺς Νταϊίλ εἰς τοὺς «Ταίμς»:

»Ὅταν ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων, ὁ Νταϊίλ, υἱὸς τοῦ ἱερέως τοῦ Τζίζουικ, δεκαεξαετῆς τὴν ἡλικίαν τότε, παρηκολούθησεν ἐκ τοῦ συνεγγυῶν ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς ἐκταφῆς καὶ τὴν τελετὴν τῆς μεταφορᾶς ὑπὸ Ἰταλῶν ἐπιστῆμων. Βεβαιώνει λοιπὸν ὁ Νταϊίλ, ὅτι ἠνοίχθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τὸ φέρετρον καὶ ἀνευρέθη σῶον καὶ ἀκέραιον τὸ σῶμα τοῦ Φωσκόλου, καίτοι Ἰαμμένον εἰκοσιεπτὰ ἔτη. Ὁ κουρεὺς τοῦ Φωσκόλου, ὑπεργηρὸς Ἰταλὸς τοῦ Λονδίνου, προσβλέψας πρὸς τὸ ἀνοικτὸν φέρετρον, ἀνεφώνησε μὲ συγκίνησιν καὶ σεβασμὸν:

— Εἶνε ὁ ἴδιος, ὅπως τὸν ἤξερα τόσο καλὰ.

»Τὸ φέρετρον ἐκλείσθη καὶ πάλιν καὶ ἐσφραγίσθη μὲ προσοχὴν, ἢ δὲ συνοδείᾳ τῆς μεταφορᾶς τοῦ λειψάνου διήλθεν ἀπὸ τὸ γνωστὸν σπιτί, εἰς

τὸ ὁποῖον ἔζη ὁ Φώσκολος. Ἐκεῖ ἐσταμάτησε καὶ ἔγινεν ὁ χαιρετισμὸς τοῦ σπιτιοῦ ὑπὸ τῆς Ἱταλικῆς σημαίας.»

«Ἐννοεῖται ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς διατηρήσεως τοῦ σώματος, ἣτις ἀλλαχοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ παρεξηγηθῆ καὶ ν' ἀποδοθῆ εἰς τὰς... ἀμαρτίας τοῦ νεκροῦ, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν καὶ εἶνε σύνηθες εἰς περιπτώσεις πού τὸ φέρετρον εἶνε ἀεροστεγές ἢ τὸ περίξ ἔδαφος πολὺ συμπαγές. Ὁ κ. Νταίιλ βεβαιώνει ἐξ αὐτογίας, ὅτι μὲ τὸ ἀνοιγμα τοῦ φέρετρον δὲν ὑπέστη καμμίαν ἀλλαγὴν ὁ νεκρός...»

Τὸ Βασιλικὸ μας Θέατρο στὴν Εὐρώπη

Ἡ περιοδεία τοῦ Βασιλικοῦ μας Θεάτρον στὴν Ἀγγλίαν κι οἱ παραστάσεις πούδωσε στὸ Καϊμπριτζ, Ὁξφόρδη καὶ Λονδίνο ἦταν μιά σειρά θριάμβων καὶ ὁμόφωνη ἀναγνώριση καὶ θαυμασμὸς γιὰ τὴν ἀκμὴ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς 4ης Αὐγούστου. Οἱ κρίσεις τοῦ Ἀγγλικοῦ Τύπου ἦταν ἐνθουσιώδεις καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ κοινοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐξαιρετικές. Τὸ Βασιλικὸ μας Θέατρο ὑψώθηκε κι ἀναγνωρίστηκε διεθνῶς ὡς φωτεινὴ ἔστια Τέχνης κι ἡ πατρίδα μας ἔλαβε πρώτη θέση ἀνάμεσα στὸν πολιτισμένον κόσμον. Μία νίκη ἐξάισια, λαμπρὴ, πολιτισμένη, ὅπως ἐτόνισεν ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῶν Κρατικῶν Σκηνῶν κ. Κ. Μπαστιάς στὴν ὁμιλία του ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τοῦ Λονδίνου πρὸς τοὺς ξηνητεμένους Ἕλληνας.

Τὴν ἴδια καταπληχτικὴν ἐπιτυχία εἶχαν κι οἱ παραστάσεις πούδωσε τὸ Βασιλικὸ μας Θέατρο στὴν Φραγκφούρτη καὶ Βερολίνο. Σημειώομε ἰδιαίτερα τὴν ὠραία ἀπάντησιν τοῦ κ. Μπαστιά.

Φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου

— Σεμνὴ τελετὴ ἔγινε στὶς 24 Μαΐου στὸν Παρνασσὸ γιὰ τὴ μνήμη τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἰω. Μεταξά, τῶν Ὑπουργῶν κ.κ. Θ. Νικολοῦδη καὶ Κ. Μπουρμπούλη καὶ ἐκλεκτοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων. Ἀφοῦ ὁ Πρόεδρος τοῦ «Παρνασσοῦ» κ. Ἰππ. Καραβίας ἔδωσε ἓνα γενικὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, πού ἀπὸ τὰ 1873 ἦταν μέλος τοῦ Συλλόγου καὶ διεύθυνε τὸ περιοδικὸ του, ὁ κ. Συναδινὸς ἐξήτασε τὴ θεατρικὴ πλευρὰ τοῦ πολύμορφου ἔργου του, ὁ κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλος μίλησε γιὰ τὴ θέση του στὴν Ἑλληνικὴ λογοτεχνία, ὁ κ. Κρίτων Σουρῆς γιὰ τὸν πνευματῶδη καὶ σατυρικὸν Ἀννίνο κι ἡ κ. Θεοδωροπούλου - Λιβαδῆ γιὰ τὸ ποιητικὸν του ἔργο.

Διάφορα

— Ὁ «Σύνδεσμος ὑπὲρ Ζακύνθου» ὠργάνωσε στὸν Παρνασσὸ ἐνδιαφέρουσα φιλολογικὴ ἐσπερίδα γιὰ τὸν Ἀνδρέα Κάλβον. Μετὰ τὴν σύντομην εἰσαγωγὴν τοῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου κ. Ἄλ. Μερκάτη, ὁ κ. Μαρινὸς Σιγούρος ἔδωσε τὴν ὠραιότερην, ἴσως, ἀπὸ τῆς διαλέξεϊς του, πού μετεδόθη ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες κι ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν. Ἡ κ. Ἀμπελᾶ—Τερένσιο ἀπήγγειλε κατοπιναῖα τὸ «Φιλόπατρι» κι ἄλλα ποιήματα τοῦ Κάλβου.

— Στὸν «Παρνασσὸ» δόθηκε στὶς 3 Μαΐου ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα διάλεξις τοῦ πρεσβευτοῦ κ. Β. Παπαδάκη μὲ θέμα «Affinités ethnologiques gréco-françaises.» Ὁ κ. P. Lemerle μίλησε μὲ θέμα «La Grèce et les origines de la Renaissance.»

— Μὲ μεγάλην ἐπισημότητα ἔγιναν στὶς 30 Μαρτίου στὸ Ζάππειον μέγαρον τὰ ἐγκαίνια τῆς β' πανελληνίας καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως, ἡ ὁποία προκάλεσε ἐξαιρετικὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ διανοουμένου καὶ φιλομουσοῦ κοινοῦ.

— Ἐδημοσιεύθηκε νόμος γιὰ τὴν ἴδρυσιν μουσείου τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχει διάφορα κειμήλια ἀθηναϊκὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας μέχρι τοῦ Ὁθωνος. Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Διοικήσεως Πρωτευούσης διέθεσε 200.000 δραχμὰς κι ὁ Δῆμος Ἀθηναίων 400.000 γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ «Φετιχιέ» τζαμιοῦ, ὅπου θὰ στεγασθῆ τὸ μουσεῖον τοῦτο.

— Ὁ «Παρνασσὸς» εἶδε μίαν ἀπὸ τῆς μεγαλύτερας συγκεντρώσεις στὶς 31 Μαρτίου, ὅταν ὁ Ὑπουργὸς-Διοικητὴς Πρωτευούσης κ. Κ. Κοτζιάς ὠμίλησε γιὰ τὰς Ἀθήνας. Ἡ διάλεξις, πού μ' ἐνθουσιασμὸ χειροκροτήθηκεν ἀπὸ τὸ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον, ἀποκάλυψε τὸ φιλότεχνον Ὑπουργὸν λαμπρὸ αἰσθητικὸν κ' ἐξαιρετικὸν κονφερανσιέ.

— Μὲ καλλιτεχνικὴν ἐσπερίδα στὸ ξενοδοχεῖον «Βασιλεὺς Γεώργιος» γιορτάστηκε ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης ἡ 40ετηρίδα τοῦ κ. Μιλτ. Λιδωρίκη, καὶ στὴ «Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν» ἡ 50ετηρίδα τοῦ καλλιτέχνου τοῦ ἄσματος κ. Κ. Νικολάου.

— Ἡ Ἑλληνικὴ παροιμία τοῦ Σύννευ ὠργάνωσε καλλιτεχνικὴν ἐσπερίδα μὲ τὴν «Στέλλα Βιολάντη» τοῦ κ. Γρ. Ζενοπούλου. Ἡ ἐπιτυχία ἦταν τόση πού ἡ ἐσπερίδα ἐπαναλήφθηκε μὲ τὸ ἴδιον ἔργο (26 Ἀπριλίου) καὶ μὲ μεγαλύτερην ἀκόμη συρροὴν κόσμου. Τὴν παρακολούθησαν ἐπίσης ὁ Γεν. Πρόξενος κ. Βρυζάκης καὶ ὁ Σεβ. Μητρ. Αὐστραλίας κ. Ἀθηναγόρας.

— Ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸς ἀπονομὴν λογοτεχνικῶν βραβείων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Κ. Μπαστιά ἔδωσε τὸ βραβεῖον ποιήσεως γιὰ τὸ 1938 στὸν κ. Ἀγγελὸ Σικελιανὸ «διὰ τὸ σύνολον τῆς ποιητικῆς του ἐργασίας, πού διέπεται ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐθνικὴν πνοήν», καὶ τοῦ Θεάτρον στὸν κ. Διον. Ρώμα γιὰ τὸ ἔργο του «Ζακυνθινὴ Σερενάτα».

Τίτλοι καὶ ἔργα Σπ. Μ. Θεοτόκη

— Ἡ «Ἰόνιος Ἀνθολογία», πού ἴσαμε ἴσημερα ἔδωσε τόσα τεύχη ἱστορικὰ καὶ χρήσιμα, ἐτοιμάζει ὀλοένα γιὰ τὸν ἐπιφανῆ ἐπτανήσιο ἱστοριοδίφην κ. Σπ. Μ. Θεοτόκην καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς 25τίας τοῦ συγγραφικοῦ του σταδίου ἐν' ἄλλο πολύτιμον τεύχος πού θὰ περιέχῃ τὸν κατάλογον τῶν κυριωτέρων ἔργων του καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιοκρισίας καὶ τιμητικῆς διακρίσεως.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

[Μέρος του προλόγου μιᾶς μελέτης τοῦ κ. Διον. Ρώμα πάνω στην εξέλιξη τοῦ Ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ, πού διαβάστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο κατὰ τὴν ἐπίσκεψη τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης στὴ Ζάκυνθο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1936]

Τρεῖς κύριες ἐποχὲς γνώρισε ἡ Ζάκυνθος. Τὴ Βενετσιάνικη, τὴν ἐπαναστατημένη καὶ τὴν ἀστική. Ἡ πρώτη εἶνε τὸ ancien regime, ἡ Ζάκυνθος τοῦ Libro d'oro, πού τελειώνει μὲ τὴ Βενετιά. Ἡ ἐπαναστατημένη κρατᾶ 70 χρόνια, περνώντας ἀπὸ μύριες περιπέτειες: Γαλλικὴ Ἑπανάσταση, Ἰακωβινισμός, πτώσι Βενετίας, Γάλλοι δημοκρατικοί, Ἀνεξαρτησία κάτω ἀπὸ τὸ Μαρτελλάο, Ρώσσοι, Γάλλοι Αὐτοκρατορικοί, Ἀγγλοί, Ἑλληνικὴ Ἑπανάσταση, Ριζοσπαστισμός καὶ τέλος Ἑνωσις.

Ἀρχίζει τότες ἡ τρίτη, ἡ ἀστική πού ξωφλᾶ κάπου γύρω στὰ 1900.

Αὐτὲς τὶς τρεῖς ἐποχὲς θὰ συναντήσουμε ἀπόψε στὸν περιπατό μας. Καὶ μὴ σᾶς φανῆ παράξενο πὼς προχωρώντας λίγα βήματα θὰ πηδᾶμε πενηνταριῆς χρόνια. Ὅπως γράφει κι' ὁ μέγας Ζακυνθινὸς ἱστορικός Ἑρμάνος Λούντζης στὰ Miscellanea: Ὁ χρόνος εἶνε σχετικὸς καὶ φτιαγμένος ἀπὸ μᾶς.

Ἄς ἀρξίσουμε ὁμως τὸ γύρο μας. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄς ρίξουμε μιὰ ματιά στὴν πλατεῖα μὲ τὸ μεγάλο ἀγαλμα τοῦ Σολωμοῦ.

Μὲ λίγο κόπο τὴ φανταζόμαστε γεμάτη νερό. Θάλασσα.

Ἀπὸ τὸν πελώριο ὄγκο τοῦ Θεάτρου τίποτε δὲν περισσεύει. Μονάχα ἡ μικροῦλα ἐκκλησιὰ πούνε φτιασμένη ἀπὸ πελεκημένο ἀγκωνάρι. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Μόλου. Τὴν ἐποχὴ πού τὴ βλέπουμε δὲν εἶν' ἀκόμη μαύρη. Μόλις 100 χρόνια πού χτίστηκε πάνω σὲ μεγάλο βράχο, κᾶτι σὰν ἓνα νησάκι πού βρισκότανε στὴν εἴσοδο τοῦ φυσικοῦ κόλπου. Ἐκεῖ εἶνε ἡ Sanità, τὸ λοιμοκαθαρτήριο καὶ τὸ τελωνεῖο.

Στὸ καμπαναριὸ τῆς ἐκκλησιούλας εἶνε ἓνα πελώριο φανάρι, πού χρησιμοποιεῖται γιὰ φάρος, φωτίζει τὶς βάρκες πού πηγαينوέρχονται. Μιὰ πέτρινη γέφυρα μὲ σιδερένιες πύλες ἐνώνει τὸ βράχο μὲ τὴν παραλία. Κόσμος πολὺς κυττάζει ἀπὸ τὴ γέφυρα τὶς βάρκες πού περνοῦνε. Γαλέρες εἶνε ἀραγμένες μπροστὰ στὸ νησί. Πολλὲς γαλέρες μὲ τὸ λιοντάρι τοῦ Ἁγίου Μάρκου πού κάπου κάπου φωτίζεται ἀπὸ τὸ φανάρι ἢ ἀπὸ κανένα περαστικὸ δαδί.

Ὁ Capitán General del Mar Francesco Morosini ἔχει σταματήσει στὴ Ζάκυνθο. Μέσα στὶς βάρκες, πού γλυστρᾶνε σιγά-σιγά ἀπὸ τὶς γαλέρες, ἓνας περίεργος κόσμος γεμάτος δέματα, μπαούλα, κασέλες. Μύρια χρώματα φωτίζονται ἀπὸ τὰ δαδιά. Μαῦροι καλόγεροι, κουρελιασμένοι στρατιῶτες, σπαθᾶτοι Εὐγενεῖς, γυναῖκες, παιδιά.

Βρισκόμαστε στὰ 1669.

Ἡ Κρήτη, ἡ μεγάλη μεσογειακὴ κτῆσι τῆς Βενετίας ἔπεσε στὰ χεῖρα τῶν Τούρκων. Ἡ Ζάκυνθος σὰν πρῶτος σταθμὸς γεμίζει πρόσφυγες. Πρόσφυγες πού θὰ χαρίσουν στὸ νησί, ὅ,τι ἔδωσαν στὴν Ἰταλία, 200 χρόνια πρὶν, κείνοι τῆς Πόλης· μιὰν ἀναγέννησι. Μέσα στὰ σκόρπια δέματα, ἀνά-

μεσα στὰ κουρέλια, ὑπάρχουνε βυζαντινὲς εἰκόνες καὶ κρητικὰ χειρόγραφα. Σὲ μιὰ βάρκα πού μόλις ξεκίνησε βλέπουμε ἓναν ἀξιωματικὸ. Παράσημα καὶ στολίδια δείχνουνε πὼς εἶνε σημαντικὸ πρόσωπο. Μόλο πού μοιάζει σκεφτικός, ἡ θέσι του δὲν εἶνε καὶ τὸσον ἀπελπιστική.

Θὰ μπῆ (μὲ τὸ καινούργιο νόμο τοῦ Μοροζίνη) ἀμέσως στὸ Συμβούλιο τῶν Εὐγενῶν τοῦ νησιοῦ. Θὰ δοθοῦν καὶ σ' αὐτὸν ὅπως καὶ στοὺς ἄλλους προνόμια, τιμές, καὶ θὰ περιμένῃ στὴ Ζάκυνθο καμιά καινούργια εὐκαιρία νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἄπιστους. Τὰ παιδιά του εξασφαλισμένα. Οἱ ἀπόγονοι γιὰ πάντα πλούσιοι καὶ τιτλοῦχοι. Κι' ὅταν ἀκόμα πάψουν νὰ προσφέρουν τὸ αἷμα τους στὴν Γαληνοῦατῆ. Κι' ὅταν ἀκόμα (ὅπως στὴ περίπτωσι αὐτῆ) γεννηθῆ ἀνάμεσα τους ἓνας ποιητῆς!

Ἡ βάρκα τοῦ ἀξιωματικοῦ περνᾷ τούτῃ τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὴ θέσι πού 200 χρόνια ἀργότερα θὰ στηθῆ τὸ ἀγαλμα τοῦ ἀπογόνου: Τοῦ Κόντε Διονύσιου Σολωμοῦ! Ἄς ρίξουμε ὁμως μιὰ γλήγορη ματιά καὶ στὶς ἄλλες βαρκοῦλες.

Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς, διάφοροι στρατιῶτες περιστοιχίζουν τιμητικὰ ἓνα βασημόφορο. Περίεργα πράγματα βλέπουμε ἀνακατεμένα μὲς τὰ μουσκέττα καὶ τὰ σπαθιά: βάζα μὲ χρώματα, παλέτες, πινέλα... Ὁ Ἱππότης Παναγιώτης Δοξαράς, πολεμιστῆς καὶ ζωγράφος, γυρίζει πίσω στὴ Ζάκυνθο πού ἀπὸ κάμποσα χρόνια διάλεξε Μανιάτης αὐτὸς γιὰ δευτέρῃ του πατρίδα.

Ὁ γιὸς του Νικόλαος, πολεμιστῆς κι' αὐτὸς, ζωγράφος καὶ Ἱππότης τοῦ Ἁγίου Μάρκου, σὲ μιὰ βυζαντινὴ τυποποίησι κληρονομημένη ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Κρητικὸς ἀγιογράφους θὰ προσθέσῃ Ἱταλικά στοιχεῖα καὶ θὰ γίνῃ ὁ ἰδρυτῆς τῆς Ζακυνθινῆς Σχολῆς.

Στὴν ἴδια βάρκα ἓνας καλόγηρος πού θὰ ἐνώση κι' αὐτὸς τ' ὄνομά του μὲ τὴ τελευταία λάμπι τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ὁ Ἐμμανουὴλ Τζάνες, ὁ λεγόμενος Μπούνιαλης.

Καιρὸς ὁμως νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴν πλατεῖα καὶ νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸν περιπατό μας. Ἄς προχωρήσουμε πρὸς τὴν Πλατεῖα Ροῦγα... πηδώντας καμιά 100 χρόνια.

Σταματᾶμε μπροστὰ στὸ πεντάμορφο Παλάτσο Μιχαλίτση.

Ἀνάμεσα στὶς ψηλὲς κολόνες, πούχουνε κάποια κυπαρισῖνια χάρι, διακρίνεις τὴν πελώρια «Μπασία» καὶ τὰ δουλεμένα σιδερένια ποράθυνα Mezzanin. Πιὸ πάνω μιὰ γραμμὴ ἀπὸ πέτρινα μπαλκόνια ξαναπιάνει τὸ ἴδιο γεωμετρικὸ μοτίβο. Λίγα λεπτά προσήλωσι στὰ τζάμια καὶ σιγὰ σιγὰ ἀρχίζει νὰ διακρίνεται ὁ φωτισμὸς τῆς σάλας τοῦ χοροῦ πού πιάνει ὀλόκληρο τὸ μεσαῖο πάτωμα. Τὸ κίτρινο τρεμουλιαστὸ φῶς τῶν κεριῶν.

Ἀπὸ κάποιο παράθυρο φαίνεται μάλιστα μιὰ γωνίτσα τῆς ἀπέραντης κυκλικῆς γκαλερίας. Ἀπὸ κει πάνω παίζει ἡ μουσικὴ. Στ' αὐτιά φθάνει καθαρὰ πιὰ ὁ ἦχος τοῦ φλάουτου. Μενουέτο. Μπάλλος ἀπόψε στοῦ Μιχαλίτση. Ἡ Πλατεῖα Ροῦγα μοιάζει σὰ μίζερο στενὸ βάρσο γιὰ τὸ λιγερὸ κι' ἀσημένιο κέινο μνημεῖο. Τόσο πού νομίζεις πὼς ποτὲς δὲ θὰ χωρέσῃ τὶς μύριες σιφάρες κρυφλίνες καὶ τοὺς σπαθᾶτους ντατελένιους καβαλιέρους πού θὰ χυθοῦν σὲ λιγάκι μὲς' ἀφ' τὸ σπῆτι, σὰ σταματήσει καὶ τὸ τελευταῖο μενουέτο.

Γρήγορα τὸ στενὸ θὰ γεμίση ἀπὸ ἄσπρους γιαλιστεροὺς λεκέδες, τὶς μεταξωτὲς κάλτσες τῶν Cavalieri, κι' ἀπὸ πιὸ θαμπούς, τὶς μπαμπα-

κερές τῶν βαστάζων, πού περιμένουν ὄρες τώρα καθισμένοι γύρο ἀπὸ τὸ φορεῖο τῆς ἀρχόντισσας.

Ἔνας βιαστικός κόσμος, παρφουμαρισμένος, ντυμένος στὰ μετάξια, θὰ πλημμυρήσῃ τὴ Μπασσία τοῦ Παλάτσου, χρωματίζοντας γιὰ μιὰ στιγμή τὶς ἀσημένιες κολῶνες. Ποτάμι, πού μόλις χωρεῖ στὴν κοίτη πού θὰ τὸ δεχτῆ. Στρίγωμα, τρικαντά, περροῦκες, φλάουτο καὶ ποῦδρα !

Ὅμως οἱ χοροὶ αὐτοὶ δὲν παραρέσανε στοὺς ποπολάρους ! Κάποιο σατυρικό τετράστιχο τῆς ἐποχῆς μᾶς δείχνει τὸ καινούριο πνεῦμα. — Ἀκοῦστε το. Θὰ σᾶς θυμῶσω μόνο πῶς Barone ἰταλικά σημαίνει καὶ τυχοδιώκτης καὶ πῶς μποτέγα ὀνομάζεται τὸ μαγαζί.

Σώρα Ἐλενα κοντέσσα
ἀνοιξε τὸ μποτεγί,
νὰ περάσουν οἱ Μπαρόνοι
νὰ σοῦ παίξουν τὸ βιολί . . .

Δ. ΡΩΜΑΣ

("Ἐχει συνέχεια)

oooooooooooo

MAMMA E FIGLIA *

- Dalla finestra, figlia, non guardare i viandanti : siedti un poco qui.
- Ti lagni, o mamma, e stai a lavorare; e un tormento per me viver così.
- Lascia i tuoi canti. Fermansi vicino quanti in istrada passan per udir . . .
- Mamma, cantan gli uccelli nel giardino, e nel mio core cantano i sospir.
- Accendi il lume alla Vergine santa: sègnati ed Ella la tua prece udrà . . .
- Mostra, o mamma, i suoi fior ciascuna pianta, e nell' anima amor fiorito è già.
- Tuo padre, in nera tomba riposato, disfacendosi va: non l'obliar . . .
- Mamma, la gioia non è mai peccato, prima che giovinezza abbia a passar. — Tace. gli antichi tempi rammentando, la buona mamma, curva sul lavor. Nell'orto gli uccellin van cinguettando : cessa la brama alla fanciulla in cor.

* Ἀναδημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ περιοδικὸ „Olimpo“ (Θῆβης) τὴν μετάφραση ἀπὸ τὸν ἑλληνιστὴ Fr. de Simone Brouwers τοῦ ποιήματος «Μάνα καὶ κόρη» τοῦ κ. Μαρίνου Σιγούρου.

BIBLIOKRISIEΣ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ: «ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ» (ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ)

Δὲν ξέρω τὴν Κρήτη, διάβασα ὅμως πολλὰ ἀπ' ὅσα γράφθηκαν γι' αὐτὴν, ἀπὸ τὸν παλιὸ καιρὸ ἴσαμε σήμερα, γιὰτὶ ἐμᾶς τοὺς Ἑπτανήσιους μᾶς τραβάει ἄθελά μας ἡ ἱστορία της κι ὁ παλμός της. Ἐμεῖς, μάλιστα, οἱ Ζακυθῖνοι ἔχουμε καὶ κάποιον ἄλλο στενώτερο σύνδεσμο μαζί της. Ἄλλοτες εἴμαστε κάτου ἀπὸ τὸν ἴδιον ἐξουσιαστή, τὸν Ἐνετό. Ἐπειτα, σὰν ἔπεσαν τὰ κάστρα της, μᾶς ἤλθαν πολλοὶ πρόσφυγες ἀπὸ τὴ μεγαλόνησο, φαμεληῆς σπουδαῖες καὶ καλλιτέχνες, πού χάρις σ' αὐτοὺς γνωρίσαμε τὴν κρητικὴ τέχνη καὶ ποίηση.

Τώρα, πούχω μπρός μου τὴ «μυθιστορία» τοῦ κ. Πρεβελάκη, δίχως νὰ τὸ θέλω ἀναλογίζομαι τὶς παληῆς αὐτὲς χάρες πού χρωστᾶμε στὴν Κρήτη. Γιὰτὶ τὴν ἴδια αἰσθητικὴ χαρὰ μᾶς χαρίζει τὸ χαδεμένο αὐτὸ βιβλίο. Τὸ λέω χαδεμένο ὄχι μονάχα γιὰτ' εἶναι ἔν' ἀπὸ τὰ πιὸ ὀμορφοτυπωμένα καὶ κομψὰ βιβλία, μὰ γιὰτὶ, σὰν τὸ διαβάσεις καὶ τὸ χαρεῖς, τὸ θαρρεῖς πιά δικό σου πρᾶμα ἀγαπημένο. Ἀπαράλλαχτα σὰν μιὰ ὀμορφή πολιτεία, πούτυχες κάπου νὰ δεῖς καὶ νὰ σ' ἀρέσει, καὶ πού ξαναζεῖ στὴ θύμισή σου κάνοντας τὴ σκέψη σου καὶ τὴν ψυχὴ σου νὰ τὴν ἀγκαλιάζει χαδευτικά, ἀγαπησιάρικα.

Τὸ («Χρονικὸ μιᾶς Πολιτείας»), τοῦ Ρέθυμνου, εἶν' ἀπὸ τὰ πιὸ ἄρτια κι ὑποβλητικὰ πούχω διαβάσει, ἓνα βιβλίο πού, ἀδιαφορῶντας ἂν μὲ κατηγορῶσιν γιὰ ὑπερβολικό, βρίσκω πῶς εἶναι τὸ καλύτερο πού γράφηκε στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ μοναδικὸ στὸ εἶδος του. Γιὰτὶ τὰ συνδυάζει ὅλα, ζωντανὸ γράψιμο, ἱστορία, ποίηση μαζί καὶ τέχνη. Ἐνα βιβλίο πρωτότυπο, μὲ μεγάλη καλλιτεχνικὴν πνοή, πού τὰ γράμματά του—ὄμορφα κι αὐτά, καινούργια—στὸ διάβασμά τους λὲς καὶ ζωντανεύουν, πέρνουν χίλιες φόρμες, ζωγραφίζουν, χτίζουν σκαλίζουν, τραγουδοῦν, πετοῦν γιὰ νὰ μᾶς φέρουν παληῆς ἐποχῆς, καὶ μᾶς ἀνοίγουν τὶς καρδιῆς τῶν κατοίκων τοῦ νησιοῦ, δίνοντάς μας τὴν ἀτμόσφαιρα, τὴν παλιὰ καὶ τὴν τωρινή, μ' ἓνα ζωηρὸ χρῶμα, πού σὲ κάνει νὰ προσέχεις ἐντατικὰ, μήπως σοῦ ξεφύγει μιὰ φράση, μιὰ λέξη, ἓνα γράμμα, ἓνα τίποτα, ἓνα κόμμα. Τέτοια εἶναι ἡ γοητεία αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Γιὰτ' εἶναι τόσο καλογραμμένο, πού ὅλα τοῦ χρειάζονται, ὅπως σ' ἓνα καλοφτιασμένο σπῆτι εἶν' ἀπαραίτητα προσχεδιασμένο καὶ τὸ παραμικρό. Καμμιά φορά, βέβαια, μᾶς σασιίζουν ἰδιωματισμοί, πού πρώτη φορά συναντοῦμε. Τότες ὅλες οἱ ἄλλες λέξεις κουνιοῦνται ἐντατικώτερα γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ δοῦμε καλύτερα τὴν ἀγνωστην εἰκόνα πού φορμάρουν οἱ ξενικοὶ γιὰ μᾶς φραστικοὶ τύποι.

Μὲ μαεστρία, πέρνοντάς μας ἀπὸ τὸ χερί ὁ Πρεβελάκης, μᾶς τριγυρίζει στὴν Πολιτεία τοῦ Ρέθυμνου, δείχνοντάς μας ν' ἀπλώνεται μὲ προφύλαξη στὴν ἀρχὴ νὰ συμμαζεύεται κατοπινὰ μέσα στὰ Βενετσιάνικα μουράγια, νὰ ξεχύνεται τέλος σὶς ὅλες τὶς μεριῆς ἔπειτ' ἀπὸ τὸ γκρέμισμά τους. Μᾶς δείχνει τὸ Κάστρο τὸ γιὰλὸ της, τὸ φόρτο καὶ τὴν κίνηση τῶν μαγαζιῶν της, τὸ σημερινὸ ξεπεσμό τους, τὴ ζωὴ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, χωριστὰ κι' ἀπὸ κοινοῦ, τὶς γιορτές, τοὺς ταρσανάδες, βουτυχτάδες, βαρκαρῆδες καὶ ψαράδες, τὶς

ἀναποδιές τοῦ λιμανιοῦ, πού ὁ ἄμμος του ρούφηξε καί κατάπαιε δλόκαιρα τρικάρτα καράβια, τήν ἀναχώρηση τῶν Τούρκων μέ τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν, τοὺς θρούλους γιά τή ζωή τῆς κυρᾶς Φατιμέ, τὰ τζαμιά καί τίς ἐκκλησιές μέ τίς ἀγιογραφίες τους, τίς λιτανεῖες καί τήν περπατησιά ἀκόμη τῶν κατοίκων.

Ἔαυτὰ σάν μυθιστορία, σάν μιὰ φωνή πού φθάνει ὑπόκωφη ἀπό τὰ βάθη τοῦ χρόνου, κι ἄν πρόκειται ἀκόμα γιά πρόσφατα γεγονότα, γιά νά μᾶς πῆ τήν ἱστορία τῆς πολιτείας μ' ἓνα ἐξαισιο τρόπο. Καλλιτεχνικές σελίδες, πού σοῦ ἐντυπώνονται στή μνήμη καί σ' ἀφίνουν συλλογισμένο καί μέ συμπόνοια γιά τὸ γινώριμό σου πιά Ρέθυμνο. Σελίδες ὥραϊες πού θά διαβάζωνται ἐπειτα κι ἀπό τριακόσια χρόνια, μέ τὸ ἴδιο ὅπως σήμερα ἐνδιαφέρουν.

Καί σιέφτομαι κι ἀναζητῶ μήπως ὑπάρχει κι ἄλλος Πρεβελάκης πού νᾶχει δώσει τήν ἱστορία καί τὸν παλμό τῶσων καί τῶσων πολιτειῶν, πού περιμένουν τὸν καλλιτέχνη ἱστορικό τους. Γιατί θάταν τόσο ἐνδιαφέρουσες κάτι τέτοιες (μυθιστορίες) γιά τὸν Ἐπαχτο, τὴν Κορώνη, τὸ Ἀνάπλι, τὴ Ζάκυθο, τὸ Θιάκι, τὸ Μυστρά, τὴν Γλαρέντζα, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ Ἰονίου!

Στὸν ἐπίλογό του ὁ κ. Πρεβελάκης μᾶς μιλεῖ γιά τὸν ἐσωτερικό του καλλιτεχνικό κόσμο. Θαρρῶ πὼς ἔτσι μᾶς δίνεται ἡ ἐξήγηση τοῦ γιατί τέτοιες μυθιστορίες δὲν ἔχουν γραφεῖ πολλές.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

1. ΔΗΜ. ΜΑΡΓΑΡΗ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ

ἌΟ κ. Μάργαρης γνωρίζει τὸ βιβλίον περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον νεοέλληνα καί τὸ ἀγαπᾷ καί ἦταν ὁ μόνος πού μποροῦσε νά μᾶς δώσει τὸ σοφὸν αὐτὸ ἔργο πού ἄν καί γραμμένο μέ ὅλη τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο, ὄχι μόνον δὲν κουράζει καθόλου, ἀλλὰ διαβάζεται μ' εὐχαρίστηση.

ἌΟ συγγραφέας ξέρεי νά συνοψίζει χωρὶς νά παραλείπει σὲ λιγιστὸ χωρὸ νά δίνει πολλά. Τὴν πολὺτιμὴν ἀπὸ τὴν ἀρετὴ ἐλάχιστοι τὴν ἔχουν στὴν σημερινὴν Ἑλλάδα καί ὅταν γράφουν καί ὅταν ὀμιλοῦν. ἌΟ κ. Μάργαρης κατορθώνει σὲ μερικὲς σελίδες νά δώσει μιὰν ὀλοκληρωμένην ἰδέα τῆς ἱστορίας τοῦ βιβλίου.

Στὸ κεφάλαιο γιά τὴν ἀναγέννηση καί τὰ ἑλληνικὰ βιβλία τῆς Ἰταλίας βρίσκεται λεπτομερειακὴ περιγραφή τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ βιβλίου πού τυπώθηκε, τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς τοῦ Λάσκαρη (Μιλάνο 1476), μέ φωτογραφικὴν ἀποτύπωση τῆς πρώτης καί τῆς τελευταίας σελίδας. Χρήσιμες πληροφορίες συγκεντρώνει ὁ κ. Μάργαρης καί γιά τὰ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Βενετίας, καθὼς καί γιά τὰ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἀνατολῆς, γιά τὴν τυπογραφία στὴν Ἑλλάδα, πού ἰδρύθη κ' ἐλειτοφύργησε τὸ πρῶτο τυπογραφεῖο τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821 στὴν Καλαμάτα, μέσα σ' ἓνα τζαμι, καί ἀκόμη γιά τοὺς μεγάλους ἐκδότες ἑλληνικῶν κειμένων καί γιά τίς βιβλιοθήκες ἀρχαῖες, νεώτερες καί τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας.

ἌΕνα κεφάλαιο πού θά ἔπρεπε νά προσθέσει σὲ νεώτερη ἐκδοσὴ ὁ κ. Μάργαρης εἶναι γιά τὴν ὑποχρέωση πού ἔχουν ὅσοι διευθύνουν βιβλιοθήκες νά κάνουν, γιά τὰ σημερινὰ βιβλία, ἓνα ξεκοσμίσιμα καί μιὰν ἀξιολογικὴν κατάταξη. Αἰσθημα λύπης καί ἀπορίας αἰσθάνεται κάθε φωτισμένος ἀναγνώστης ὅταν προσέξει καί λογαριάσει πόσο ἄχρηστο τυπωμένο χαρτὶ βγαίνει στὸ φῶς. Ἀνόητες φυλλάδες, κακογραμμμένες καί φλύαρες κυκλοφοροῦν κάθε μέρα στὸν τόπο μας

πού δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση μέ τὴν τέχνη τοῦ λόγου. Εἶναι ἀξιοπερίεργο γιατί τόσο ἀμόρφωτοι κι ἀστόχαστοι ἄνθρωποι σκαρώνουν καί τυπώνουν βιβλία χωρὶς νά ἔχουν τίποτε νά ποῦνε καί χωρὶς νά ξέρουν νά γράψουν. ἌΟ κ. Μάργαρης θά στενοχωριέται περισσὸ τέρον ἀπὸ κάθε ἄλλον μέ τὸ κατάντημα αὐτὸ τοῦ νεοελληνικοῦ βιβλίου καί ἄθελά του βέβαια, βλέποντας νά τοῦ κουβαλοῦν καθεμέριο στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη τέτοιες παληοφυλλάδες, θ' ἀναρωτήθηκε: — Μὰ εἶμαι λοιπὸν στ' ἀλήθεια ὑποχρεωμένος νά δελτιογραφήσω, νά κατατάξω τ' ἀσημαντὰ ἔργα τῶσων μαροφιλοδόξων! ἢ μήπως θά ἔκανα καλῆτερα νά τὰ ρίξω στὸ σκουπιδαριά!

ἌΟ κ. Μάργαρης, σάν ὑποδιευθυντῆς τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης καί σάν Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Γ. Συμβουλίου τῶν Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδας, θά ἔπρεπε νά μεριμνήσει γιά νά ληφθεῖ ἓνα μέτρα. Μοῦ φαίνεται πὼς τὰ νεοτυπωμένα βιβλία πού στέλνονται στίς βιβλιοθήκες, ἀφοῦ καταγραφοῦν στὸ βιβλίο τῶν Εἰσερχομένων, θά ἔπρεπε νά ξεχωρίζωνται σὲ δύο μέρη ἀπὸ μιὰν ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ ὅσα τὸ ἀξίζουν θά δελτιογραφοῦνται καί θά φυλάσσονται, τᾶλλα θά πηγαίνουν σὲ μιὰ πρόχειρη ἀποθήκη, γιατί δὲν τὸ ἐπιτρέπει οὔτε ἡ δικαιοσύνη οὔτε ἡ εὐπρέπεια στὸ ἴδιο ράφι τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης νά βρίσκεται, πλάγι μέ τὸν Σολαμὲν ὁ Ντόρος Ντορῆς, ὁ Νικήτας Ράντος καί τῶσες ἄλλες σύγχρονες μεγαλοφυῖες πού δὲν καθιερώθησαν ἀκόμη.

Μὲ τὸν Νικολετόπουλου ὁ Μπαῦρων ὑπνώττει,

καθὼς ἔλεγε καί ὁ Ἀχιλλέας Παράσχος.

2. Α. DASCALAKIS: RHIGAS VELENSTINLIS

Σεῖοποιον θά ἀνάθεταν νά κάμει τὸ ξεχώρισμα, γιά τὸ ποῖο μίλησα παραπάνω, θά ἔβαζε τὸ ἔργο τοῦ κ. Δασκαλάκη, μέ τὰ βιβλία πού πρέπει νά διαβαστεῦν καί νά φυλαχτοῦν. Τὸ ἔργο του αὐτὸ δὲν τοῦ ἔδωσε μόνον τὸ διδακτορικὸ δίπλωμα τοῦ Παρισίου Πανεπιστημίου, ἀλλὰ τὸν ἔκαμε ἀμέσως καί Καθηγητὴ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου. ἌΟ κ. Δασκαλάκης ἐδιάλεξε ἓνα ὥραϊο ἱστορικὸ θέμα καί τὸ ἐπραγματεῖθη μέ λεπτομερειακὴν ἔρευνα τῶν πηγῶν καί μέ ἐπιστημονικὴ μέθοδο.

ἌΦοῦ μᾶς δώσει τὴν ἱστορικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς, τὴν ἐπίδραση τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης καί τὴν κατάσταση τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδας, ἀρχίζει μέ τὰ νεανικὰ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Ρήγα, ζητεῖ νά ἐξακριβώσει τὴ χρονολογία πού γεννήθηκε, τὴν ἀφορμὴ τοῦ ἐκπατριμοῦ του, τίς σπουδές του στὴν Κωνσταντινούπολη, τὴν γνωριμία του μέ τὸν Μ. Διερμηνέα Ὑψηλάντη καί τὴν ἐνημέρωσή του στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ κατάσταση.

ἌΟ κ. Δασκαλάκης μᾶς ἐξιστορεῖ τὴ μετάβαση τοῦ Ρήγα στὸ Βουκουρέστι πού οἱ Ἑλληνες εἶχαν πατριωτικὴ καί πνευματικὴ δράση, τὴ γνωριμία του μέ πολιτικοὺς πράκτορες τοῦ Μ. Ναπολέοντα, ὡς τὴν ἐποχὴ πού φθάνει στὴν Βιέννη, ὄρμος πλιά, μέ μόρφωση καί μ' ἐθνικὴ συνείδηση. Στὸ δεύτερο κεφάλαιον ὁ κ. Δασκαλάκης ἐξετάζει τὰ ἔργα πού ἐτύπωσεν ὁ Ρήγας. Τὴ μελέτη του αὐτὴν ὀλοκληρώνει ὁ συγγραφέας μέ ξεχωριστὸ τόμο πού ἐδημοσίεψε γιά τὰ ἔργα τοῦ Ρήγα ἐκεῖ ἀνατυπῶναι τὴν ἐπισημαστικὴν προκήρυξη τοῦ Ρήγα πού κατασχέθηκε τὰ 1797 στὴ Βιέννη, καί μιλεῖ ἐμπεριστατωμένα γιά τίς μεταφράσεις του, γιά τὴ γεωγραφικὴ Χάρτα, καί γιά τὰ τραγούδια του.

Πλουσιώτερα καί μέ γενικώτερο ἐνδιαφέρον εἶναι τὰ κεφάλαια πού ἀφιε-

ρώνει στη Φιλικήν Έταιρία και τὰ επαναστατικά σχέδια τοῦ Ρήγα, τὴν σύλληψή του, στὴν αὐστριακὴ ἀνάκριση, στὶς σχετικὲς διπλωματικὲς ἐνέργειες, ὡς τὴν παράδοση τοῦ ἔθνομάρτυρα καὶ τὴ θανατικὴ του ἐκτέλεση στὸ Βελιγράδι.

Σ' ἓνα ἐπιλογικὸ συμπέρασμα ὁ κ. Δασκαλάκης θέτει τὸ ἐρώτημα ἀν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση θὰ ξεσοῦσε εἰκοσιπέντε χρόνια ἐνωρίτερα στὴν περίπτωση ποὺ οἱ αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Τεργέστης δὲν θὰ εἶχαν συλλάβει τὸ Ρήγα. Δὲν βρῖσκει ὅμως πιθανὴν αὐτὴ τὴν ἀποψη καὶ παραδέχεται πῶς ἀν ἐξοῦσε πολλὲς ἀπογοητέψεις ἐπερίμεναν τὸν Ρήγα, γιατί τὴν ἐνέργειά του τὴν ἐβάσιζε στὴν ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας, καὶ ἡ γαλλικὴ πολιτικὴ ἄλλαξε τότε καὶ ὅσα εἶχεν ὑποσχεθεῖ στὴν Ἑλλάδα ὁ Μ. Ναπολέοντας δὲν θὰ τὰ πραγματοποιοῦσε. Οἱ ὑποθέσεις τοῦ ιστορικοῦ εἶναι ἀκριβολογημένες καὶ πειστικὲς.

3. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ: ΕΡΓΑ (ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ)

Ὁ κ. Καιροφύλας ποὺ διευθύνει τὴ Λογοτεχνικὴ Σειρὰ τοῦ Συλλόγου γιὰ τὴ διάδοση Ὁφελίμων Βιβλίων ὕστερ' ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη τὰ ἔργα, ἐφρόντισε τὴν ἀνατύπωση τῶν ποιημάτων τοῦ Ζαλοκώστα, σὲ καλὰ συγροτημένη κατὰταξη.

Στὴ βιογραφικὴ του εἰσαγωγή ὁ κ. Καιροφύλας μᾶς δίνει μιὰ ἐξακριβωμένη ἀνασκόπηση τῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ—χρήσιμη προετοιμασία γιὰ ὅσους θέλουν νὰ μελετήσουν τὸ ἔργο τοῦ Ζαλοκώστα.

Στὴν κατὰταξη τῶν ποιημάτων ὁ κ. Καιροφύλας ἔκαμε μιὰ σωστὴ ἀξιολογικὴν ἐκτίμηση καὶ σύμφωνα με αὐτὴν στὴν ἐκδόσή του ἔχει προτάξει τὰ λυρικά ποὺ εἶνε γραμμένα σὲ ζωντανὴ γλῶσσα. Στὸ μέρος αὐτὸ τοῦ ἔργου τοῦ ὁ Ζαλοκώστας ἔδειξε ὅλη τὴν ποιητικὴν του ἰκανότητα καὶ μᾶς φαίνεται ἀπίστευτο πῶς ἄνθρωπος με τέτοια καλαισθησία μπόρεσε στὸν ἴδιο καιρὸ νὰ γράφει ἀνούσιους καθαρευουσιάνικους στίχους. Ὁ Ζαλοκώστας ἐθαύμαζε τὸ Σολωμό, σὺν ἡπειρώτης ποὺ ἦταν ἐνωιωθε τὴ δημοτικὴ, ὁ δημοτικὸς του στίχος εἶναι πλούσιος, δυνατὸς καὶ συγκινημένος, ἔζησε κ' ἐσπούδασε στὴν Ἰταλία ποὺ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἐγένετο ἐπίσημη γλῶσσα, ἔλαβε μέρος στὸν ἀγῶνα κ' ἐγνώρισεν ἀπὸ κοντὰ τοὺς ἥρωες τοῦ 1821 ποὺ μιλοῦσαν τὴ ζωντανὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἐδίστασε νὰ γράφει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ποιητικοῦ ἔργου του σὲ μιὰ ψυχρὴ συμβατικὴ γλῶσσα.

Ὁ κ. Καιροφύλας δὲν ἐπεριορίσθη νὰ ἀνακατατάξει τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ Ζαλοκώστα ἀλλὰ ἐφρόντισε νὰ ἐρευνήσει καὶ τὸ οἰκογενειακὸν ἀρχεῖον τοῦ ποιητῆ. Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν του δημοσιεύει μερικὰ γράμματα τῶν ἰταλῶν φιλελλήνων ποιητῶν Ρεγάλη καὶ Κανίνη πρὸς τὸν Ζαλοκώσταν. Ἐξαιρετικὴ σημασία ἔχει μιὰ ἐπιστολὴ με τὴν ὁποίαν ὁ Ρεγάλης περιγράφει τὸν Σολωμόν.

Στὸ τέλος τοῦ τόμου ἔχουν προστεθεῖ μερικοὶ ἀνέκδοτοι στίχοι, ἀποσπάσματα καὶ πεζὲς γνώμες τοῦ Ζαλοκώστα.

4. Γ. Α. ΜΑΡΚΙΔΗ: ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ (ΚΥΠΡΟΣ 1939)

Ὁ Λασκαράτος με τοὺς Στοχασμοὺς καὶ ὁ Καμπούρογλου με τὰ Θρόνυφα ἐγκαινιάζουν στὴ νέαν Ἑλλάδα τὸ ὅσο σύντομο ἄλλο τόσο δύσκολο λογοτεχνικὸ αὐτὸ εἶδος. Ὁ κ. Μαρκίδης, γνωστὸς κυπριώτης λόγιος, μᾶς δίνει ἓνα βιβλίον ποὺ διαβάζεται καὶ ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ξαναδιαβαστεῖ. Διατυπώνει σωστά χωρὶς

περιτολογίαι, συχνὰ με δύναμη καὶ κάποτε με χάρη, ὅσα εἶδε, ἐδιάβασε, ἄκουσε, κ' ἐσκέφθηκε.

Γνωρίζομαι ἀπὸ τὰ παλῆθ' φοιτητικὰ χρόνια με τὸν κ. Μαρκίδη. Ἦταν πάντα σοβαρὸς καὶ προσεχτικὸς, μελετοῦσε τὰ βιβλία κ' ἐπαρατηροῦσε τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ τοῦτο ἔχει ἀποκομίσει βαθτὰ γνῶση τῆς ζωῆς, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ βιβλίον του:

—Τὰ μάτια εἶναι θαρρεῖς κάποτε ἢ κλειδαρότρυπα, ἀπὸ τὴν ὁποία κυττᾶς γυμνὴ τὴν ψυχὴ.

—Μερικοὶ, ἄθελα ἢ θεληματικὰ, μεταδίδουν τόσο ἀντίθετα ἢ διαφορετικὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ τοὺς πείξ, ὥστε θαρρεῖς μοιάζουν περίπου τὸν ἀπορροφητικὸν χάρτη ποὺ δεῖχνει ἀνάποδα κ' ἀνάστροφα τὰ γράμματα ποὺ ἀπορρόφησε τὸ μελάνι τους.

—Μερικοὶ εἶναι τόσο ἀναιδεῖς κ' ἀπατεῶνες, ὥστε τὸ δυνατό κ' ἡχηρότατο ράπισμα ποὺ δέχτηκαν στὸ πρόσωπο, εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὸ πλαστογραφήσουν, προσπαθώντας νὰ σᾶς πείσουν πὸς ἦταν τάχα χειροκρότημα.

Ἡ σοφία τοῦ κ. Μαρκίδη συμβαδίζει με τὴν κοινωνικὴ του πεῖρα, καὶ τὸ διπλὸ αὐτὸ πνευματικὸ πλοῦτον εἶχαν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ἀπεφθεγμάτων ἀπὸ τοῦ Ἐπικτήτου μέχρι τοῦ Λαροσφουκῶ.

Μ. Σ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

—Γρηγ. Ἐενοπούλου: «Ἡ διασκευαστικὴ τέχνη». Περιοδικὸν («Ἐρευνα»), Ἀλεξάνδρεια, Ἰανουάριος 1939, δρχ. 12,50.

—Γ. Θ. Μαλτέζου: Σκιὲς τῆς σωπῆς» (ποίηματα). Ἀθῆναι, 1939, δρ. 30.

—Μαξιμ Γκόρκυ: «Ὁ ἄνθρωπος ποὺ πέθανε περπατώντας» (μετάφρ. Ἀλέξη Ἀκύλα). Ἀθῆναι, 1939, δρ. 15.

—**Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος:** Ἐκδοσις Ἰνστιτούτου Τύπου καὶ Τουρισμοῦ, με ἄρθρα τῶν Ἰνστιτούτων κ. κ. Θ. Νικολοῦδη, Α. Ταμπακοπούλου, Κ. Κοτζιά καὶ μ' ἐνδιαφερούσας ἀναμνήσεις τῶν κ.κ. Γ. Στρέιτ, Ἀ. Ἀναστασοπούλου καὶ ἰδιαιτάτα τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἰωάννου Μεταξᾶ με τίτλον: «Ἡ μεγαλύτερα μορφή τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας.»

—Δημ. Μάργαρη: «Βιβλιολογία καὶ Βιβλιοθηκονομία». Πρόλογος Γ. Χαριτάκη. (Ἐκδοσις Γεν. Συμβουλίου Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος). Ἀθῆναι 1939.

—Γ. Α. Μαρκίδη: «Στοχασμοὶ καὶ σημειώματα». Λευκωσία 1939, δρ. 75.

—Κ. Χριστοπούλου: «Γέλιο καὶ δάκρυα». Ἀθῆναι 1939.

—Ἄντ. Ἰννίνου: «Μεγάλαις στιγμῆς μικρῶν ἀνθρώπων». Ἀλεξάνδρεια, 1938.

—Jean Savant: «Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι κατὰ τοὺς Ναπολεοντεῖους χρόνους» μετάφρ. Δ. Ζερμπᾶ, σημειώσις κ. Στυλ. Λυκοῦδη.

—Sp. Pappas: «Le Duc d'Aumale et le Trône de Grèce.»— Paris, 1938 (Extrait de la Revue d'Histoire Diplomatique).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Εἰς τὸ περιοδικὸν («Ἡχώ») (Ὀκτώβριος): «Ἀπὸ τὴν ἀνεκδοτὸν ἀλληλογραφίαν τοῦ Κ. Λομβάρδου» τοῦ κ. Διον. Καλογεροπούλου. Τεύχος Ἀπριλίου: (Περὶ τῶν πρὸ τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ἰθακησίων λογίων) τοῦ κ. Ἰππ. Καραβία, (Διον. Στεφάνου) τῆς κ. Μαρίας Μαρκοπούλου, («Ἱστορικά καὶ τοπωνυμικὰ Κεφαλληνίας») τοῦ κ. Διον. Ζακυθνοῦ.

— Εἰς τὴν («Ἑλλ. Ἐπιθεώρησιν») (Ἀπρίλιος): («Ἡ Δαναΐδες τοῦ Κάλβου») μετάφρασις καὶ πρόλογος τῆς κ. Μαριέττας Ἐπτανησίας).

— Εἰς τὴν («Πρωτὰν») (24 Ἀπριλίου) μακρὸν καὶ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Ἰ. Παναγιωτοπούλου διὰ τὸ τεύχος «Ξενοπούλος» τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας». — 5 Ἰουνίου: («Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος ὡς ποιητῆς») τῆς Κας Βαρβάρας Θεοδοροπούλου—Λιβαδά.

— Εἰς τὴν («Πρόδοον») (Ζακύνθου), 27 Ἀπριλ., ὁ κ. Ζῶντος ἐνθυμίζει πῶς «ἂν ὁ δρόμος ποῦ βρίσκεται τὸ πατρικὸ σπίτι τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου δὲν ἔφερνε τὸ ὄνομα ἐνὸς ἄλλου ξακουσμένου τέκνου τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἰωάν. Λισγαρά, θᾶπρεπε δικαιοματικὰ νὰ τοῦ δοθῆ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιφανοῦς Ζακυθίου μυθιστοριογράφου καὶ δραματογράφου». Ὁ κ. Ζῶντος προτείνει ἐν συνεχείᾳ νὰ δοθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου Ξενοπούλου σ' ἕναν ἄλλο κεντρικὸ δρόμο τοῦ νησιοῦ.

Εἰς ἐπιστολὴν του στὴν ἴδια ἐφημερίδα (10 Μαΐου) ὁ κ. Σπ. Μινῶτος, ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. Ζῶντον, προτείνει νὰ ὀνομασθῆ (ὀδὸς Γρ. Ξενοπούλου) ὁ κάθετος τῆς ὀδοῦ Λισγαρά δρομίσκος ἢ τὸ πλάτωμα τῶν Ἁγίων Σαράντα, ποῦ συνδέεται ἐπίσης μετ' τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως. — Εἰς τὰ φύλλα 28 Μαρτ.—8 Ἀπριλ. («Ἡ Μεγ. Ἑβδομάς ἐν Ζακύνθῳ») τοῦ κ. Ν. Ἀβούρη. 20—21 Μαΐου, δύο ἐνδιαφέροντα ἱστορικὰ σημειώματα τοῦ κ. Λ. Ζῶη: («Ἡμέραι τῆς Ἐνώσεως»). — 17 Ἰουνίου: («Ἐπιστολὴ τῶν Ζακυθίων Σικάγου πρὸς τὸν Δήμαρχον Ζακύνθου») (ἐνδιαφέρουσα).

— Εἰς τὰ («Παρασκήνια») (27 Μαΐου): («Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος ὡς εὐθυμολόγος καὶ ἀνεκδοτολόγος»), ὁμιλία τῶν κ.κ. Μιχ. Ἀργυροπούλου καὶ Κρ. Σουρῆ στὸν Παρνασσό.— («Ὁ Λόρδος Βύρων στὴν Ἰθάκη») τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλη.

— Εἰς τὸ («Κερκυραϊκὸν Βῆμα») (22 Ἀπριλίου): («Ἰωάν. Ρωμανός») τοῦ κ. Μ. Θ. Λάνδου.— Ἐπίσης εἰς συνεχείας: («Αἱ Βιβλιοθήκαι Ζακύνθου») καὶ («Ἡ πνευματικὴ κίνησις τῆς Ἐπτανήσου ἀπὸ τῆς Ἐνετοκρατίας μέχρι τοῦ Ἰονίου Κράτους») τοῦ κ. Δ. Δάση. «Τρεῖς μεγάλες Κερκυραῖες: Ἀλμπρίτση, Πετρεττίνη καὶ Μηλιάτη») τῆς κ. Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη.— 1 Ἀπριλίου: («Ὁ σατυρικὸς Γ. Μολφέτας») τοῦ κ. Μ. Λάνδου. Τοῦ ἰδίου (15 Ἀπριλ.) ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν σημείωμα («ἑλληνικὰ θαύματα»). — 20 Μαΐου: («Τὰ ἐν Κερκύρᾳ Προξενεῖα ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἐνώσεως») τοῦ κ. Π. Γιωτοπούλου.

— Εἰς τὴν («Καθημερινὴν») (Ἀθηνᾶν) («Δημήτριος Γουζέλης»), ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ κ. Φανῆ Μιχαλοπούλου. 20—21 Μαΐου τοῦ ἰδίου: «Οἱ ἀγῶνες τῶν Ἐπτανησίων διὰ τὴν Ἐνωσιν».

— Εἰς τὴν («Πνευματικὴν Ζωὴν») (25 Ἀπριλ.) τὸ τέλος τῆς πολὺ ἐνδιαφερούσης μελέτης τοῦ κ. Θ. Εὐδη διὰ τὸν Κάλβον, εἰς ἀπάντησιν τῆς κριτικῆς διὰ τὸν ποιητὴν τοῦ κ. Γ. Ἀποστολάκη.

— Εἰς τὸ Messenger d'Athènes (11 Ἰουνίου) κριτικὴ τοῦ κ. Βεῖνόγλου διὰ τὸ τεύχος Ξενοπούλου τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας.»

— Ἐκτενὴς κριτικὴ διὰ τὸ ἴδιον τεύχος εἰς τὴν «Ἐφημερίδα» Ἀλεξανδρείας, 12 Μαΐου, ἀπὸ τὴν Καθηγ. Καν Ἀγγ. Παναγιωτάτου.

— Εἰς τὸ περιοδικὸν Süd-Osten τῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου (Ἀπρίλιος) εἰς μακρὰν μελέτην του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ περιοδικὰ ἐν Ἑλλάδι» ὁ κ. Ἀλ. Στάϊνμετς ὁμιλεῖ διὰ τὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογίαν» τονίζων ὅτι «κατέλαβε ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὸν περιοδικὸν τύπον τῆς Ἑλλάδος.»

— Εἰς τὸ «Hellenisme Contemporain» (Μάρτιος): Τὰ Ἀρχεῖα τῆς Οἰκογενείας Παπαδοπούλου-Βρεττοῦ τοῦ κ. Δ. Ζακυθνοῦ. Ἐπίσης μετάφρασις τοῦ «Μικροῦ λάθους» τοῦ Πολυλά καὶ τῆς μελέτης τοῦ κ. Μαρ. Σιγούρου («Ὁ Λεοπάρδης καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα»).

— Εἰς τὸ περιοδικὸν (Ραδιο-ἐπιθεώρησις) (Ἀπρίλιος): Μία ρυθμικὴ μετάφρασις τοῦ Ἑθνικοῦ ὕμνου ἀπὸ τὸν κ. Fr. de Simone-Brower, («Ἡ αἰσιοδοξία τοῦ Κάλβου») τοῦ κ. Γ. Ζῶρα, («Ἰωσήφ Καρντούτσι, ὁ τραγουδιστῆς τῆς Ἑλλάδος») τοῦ κ. Φ. Ποντάνι. Εἰς τὸ τεύχος Μαΐου: («Φιλοπατρία καὶ ποίηση») τοῦ κ. Μαρίνου Σιγούρου, («Ἴταλοι Ἑλληνιστές, Φρ. Ντὲ Σιμόνε Μπροῦβερ») τοῦ κ. Δ. Φλόρε, («Ἀνεκδοτὸς ὁρῆνος ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κων/πόλεως») τοῦ κ. Γ. Ζῶρα. Ἰούνιος: («Ἑλληνικότητα καὶ ξένες ἐπιδράσεις») τοῦ κ. Μπῶ-Μποβύ, («Ὁ Κάλβος καὶ αἱ παραδόσεις του εἰς Ἀγγλίαν») τοῦ κ. Γ. Μωραΐτη.— Εἰς τὸ αὐτὸ τεύχος δημοσιεύεται κατάλογος τῶν διατριβῶν τῶν σπουδαστῶν τῆς Νεοελλ. Φιλολογίας. Σημετώνομεν: Mei Mario («Ἰδανικὰ καὶ τέχνη τοῦ Σολωμοῦ»), — Barone Maria Virginia («Γερ. Μαρκοράς καὶ ἡ Ἰόνιος σχολή»), — Ercoli Adelina («Ἀνδρέας Κάλβος»), — Grammacioni Carmen Sylva («Ἀρ. Βαλαωρίτης»), Mat-tioli Laura («Λορέντζος Μαβίλης καὶ οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἰονικῆς Σχολῆς.»)

— Εἰς τὴν («Βραδυνὴν») ἕνας κύκλος ἀπὸ ἐξῆ ἀνταποκρίσεις τοῦ κ. Σπ. Μινῶτου, εἰς τὰς ὁποίας περιγράφεται ἡ Ζάκυνθος καὶ ἡ σημερινὴ ζωὴ τῶν Ζακυθίων. Οὕτω εἰς τὸ φύλλον 25 Μαΐου: («Ἡ Ζάκυνθος στὰ γιορτινὰ της—παραλειπόμενα τοῦ ἑορτασμοῦ»), 27 Μαΐου: («Ἡ ταρινὴ Ζάκυνθος, τὸ περίφημο θέατρό της, τὸ μοναστήρι τῶν παραστρατημένων κοριτσιῶν, τὸ παλῆθ νοσοκομεῖο, οἱ Ζακυθινὲς κυρίες στὴν ὑπηρεσία τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας»), 29 Μαΐου: («Στὸ νησί τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τοῦ θρύλου, κοσμικο-νοσοκομειακὴ κίνησις, τὰ παράξενα τοῦ ἐκθετοτροφείου, τὰ πρῶτα μπαῖν—μιζτ, τὰ γραφικὰ προάστεια τοῦ νησιοῦ, ὁ «Κόκκινος Βράχος»), («ταλέντα ἔρασιτεχνῶν»), 31 Μαΐου: («Ἰβραῖα καὶ μόνον ἡ Ζάκυνθος μετ' κυρίες. Τὸ ὄνειρῶδες νησί, τὸ στοιχειωμένο Κάστρο, τὸ ἀσύλληπτο πανόραμα τοῦ νησιοῦ»). 6 Ἰουνίου: («Ἡ νυκτερινὴ Ζάκυνθος, Ζακυθινὲς σερενάτες, οἱ ξενύχτηδες καὶ τὰ ὑπαίθρια κέντρα, βαρκάδες, Ἀρέκιες, οἱ Ζακυθινὲς ταβέρνες»), 11 Ἰουνίου: («Ἡ εἰδυλιακὴ Ζάκυνθος»).

— Εἰς τὴν («Καθημερινὴν») (Ζακύνθου) 25 Ἀπριλίου: «Πνευματικὸν Ἰωβηλαῖον», τοῦ κ. Ἀ. Ἀβούρη, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ τεύχους τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» διὰ τὸν Ξενοπούλον.— Εἰς τὰ φύλλα 20-22 Ἀπριλ. ἀναδημοσιεύεται σημείωμα τοῦ κ. Χρ. Κάισαρη εἰς τὸ «Ἔθνος»: «Ὁ Κάλβος εἰς τὴν Ἀγγλίαν». 23 Μαΐου: («Ἀνδρέας Κάλβος Ἰωαννίδης») τοῦ κ. Π. Κονίδη.— 16 Μαΐου, ἐνδιαφέρον σημείωμα τοῦ κ. Ἀ. Ἀβούρη γιὰ τὴν παλιὰς Ζακυθινὲς ταβέρνες.

ΙΑΚΩΒΑ ΕΙΣ
ΔΗΜΟΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» παρακαλεῖ θερμῶς τοὺς συνδρομητὰς τῆς καὶ ἀναγνώστας νὰ τῆς στείλουν, ἂν ἔχουν διπλᾶ, τὰ ὑπ' ἀριθμ. 1, 2, 3, 36, 38, 79, 87-89 καὶ 93 τεύχη, ἀντὶ τῆς δωρεᾶν πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς ἐπὶ διετίαν τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» ἢ οἰουδήποτε ἄλλου βιβλίου τῆς ἀρεσκείας τῶν.

Ἀγοράζομεν δλόκληρον τὴν σειρὰν τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» εἰς τὴν ἀξίαν τῆς. Ἰδιαιτέρως ζητοῦμεν τὸ ὄλοσχερῶς ἔξαντληθὲν ὑπ' ἀρ. 36 τεῦχος τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὸν ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑΝ.

Εὐχαρίστως καὶ δωρεᾶν ἀποστέλλομεν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν, τὰ τυχόν ἑλλείποντα τεύχη εἰς τοὺς τακτικοὺς συνδρομητὰς μας.

Διὰ τοὺς λοιποὺς προηγούμενα τεύχη πωλοῦνται πρὸς δρχ. 15—30 ἕκαστον.

Προηγούμενοι τόμοι δρχ. 75—200.

Ἐκ τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας»: Ἀναμνηστικὸν Τεῦχος «**Οὄγου Φωσκόλου**», «Τραγούδα ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο», «Ὀμιλίαι ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο», «Ἡ παραχώρησις τῆς Πάργας», «Τὰ Φρούρια τῆς Κερκύρας»—ἐλάχιστα ἑναπομένουν ἀντίτυπα.

Ὀλίγαι δεκάδες ἀντιτύπων ὑπολείπονται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἀναμνηστικὸν Τεῦχος

ΛΟΡΕΝΤΖΟΥ ΜΑΒΙΛΗ

152 σελίδες.—Ἄγνωστες εἰκόνες καὶ αὐτόγραφα τοῦ ποιητοῦ ἐν φωτοτυπία.—Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί.—

Νεαὶ βιογραφικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται. Αἰσθητικαὶ ἀναλύσεις τῶν συνέττων.—Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα τῶν περὶ τοῦ Μαβίλη γραφέντων ἀπὸ τὸ 1888.

Πολυτελὲς τεῦχος 222 σελίδων. Ἐκδοσις: «Ἰονίου Ἀνθολογίας».

ΓΡΗΓΟΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Βιογραφία.—Ἡθιογραφία.—Μυθιστόρημα.—Θέατρον.—Κριτικαὶ μελέται.—Ἡ γυναῖκα σὸ ἔργον τοῦ Ξενοπούλου.—Οἱ καυγάδες τοῦ Ξενοπούλου.—Τὸ Ἄρχεϊον τῆς Στέλλας Βιολάντη.—Πλούτος ἀνεκδότων ἐπιστολῶν.—100 συνεργάται.—35 ἐξαίσια μελανογραφία.—

Τιμᾶται ἕκαστον τεῦχος διὰ τοὺς συνδρομητὰς δρχ. 50.—

Πανόδεταν δρχ. 60.—

Διὰ Γραφεῖα καὶ Ὀργανισμοὺς δρχ. 100.—

Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν δολλᾶριο ἓνα

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαιον μετοχικὸν καὶ ἀποθεματικὸν Δρ. 1.205.000.000

Καταθέσεις (τῆ 31 Δεκεμβρίου 1938) » 10.800.000.000

Διοικητῆς

ΑΛΕΞ. Γ. ΚΟΡΙΖΗΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται καταθέσεις Ταμιευτηρίου (ἀπὸ δρχ. 100 καὶ ἄνω) μὲ εὐνοϊκὸν ἐπιτόκιον, παρέχουσα εἰς τὸ κοινόν, πλὴν τῆς ἀπολύτου ἀσφαλείας, καὶ πᾶσαν εὐκολίαν διὰ τὴν ταχείαν καὶ εὐχερῆ κατάθεσιν καὶ ἀνάληψιν τῶν χρημάτων. Τὸ Ταμιευτήριον τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐργάζεται συνεχῶς ἀπὸ πρωῆς μέχρις ἑσπέρας. Εἴσοδος εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Γεωργίου Σταύρου.

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΕΧΕΤΑΙ ΕΠΙΣΗΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ ΟΨΕΩΣ,

ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΡΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

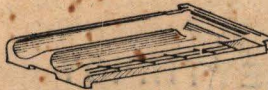
ΤΟΥΒΛΑ

ΠΛΑΚΑΚΙΑ

ΦΩΤΑΓΩΓΟΙ

ΚΕΡΑΜΟΙ

ΥΑΛΟΠΙΝΑΚΕΣ

ΚΟΙΝΟΙ ΜΕΧΡΙΣ 7 ΧΛΣΤ.

ΔΙΑΜΑΝΤΕ ΛΕΥΚΟΙ

" ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΟΙ

ΦΘΟΡΙΟΥ

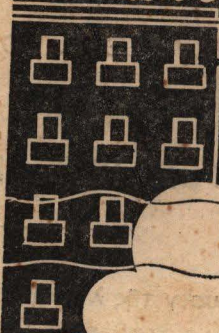
ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΩΣ

ΚΑΘΡΕΠΤΟΠΟΙΤΑΣ

ΣΤΕΡΕΑ ΑΣΦΑΛΗ ΔΙΑΥΓΗ

ύαλα είδη
οικοδομῶν

ΥΑΛΟΒΑΜΒΑΞ
(Μόνωσις Ἰδεώδης)

ΥΑΛΟΥΡΓΕΙΟΝ

Α.Ε.Ε.Χ.Π. & ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

